

[Faint, illegible handwritten text on a large sheet of paper, possibly bleed-through from the reverse side.]

1.
1.
2.
16
1.
16
1.
16
2.0
16
1.
16
1.
16
1.

Disputatio

DE JURE ET
FACTO,

Quam

AUSPICE

D. O. M.

EX APPROBATIONE AM-
PLISS. JURISCONSULTORUM
ordinis

IN CELEBRI NORIMBER-
gensium Academia ad D. 19. No-
vembris

PUBLICÆ DISQUISITIONI
in auditorio Welsariano instituen-
dæ, offert

Wolff Erich von Brandenstein r.

NORIBERGÆ,

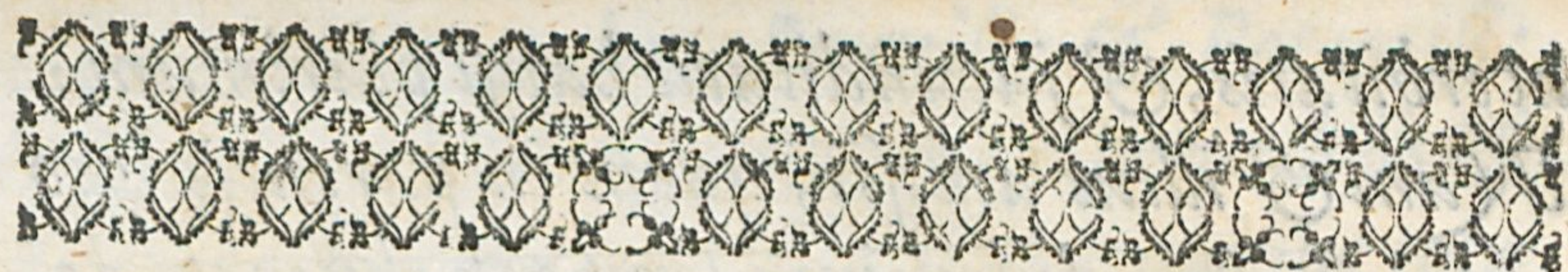
Typis Abrahami Wagenmanni.

MDCXI.

SERENISSIMO ET POTEN-
TISSIMO PRINCIPI ac Do-
mino, Domino

JOHANNI GEOR-
GIO, DUCI SAXONIÆ, JULIÆ,
CLIVIÆ ET MONTIUM, SS. ROMA-
NI IMPERII ARCHIMARSCHALLO ET ELECTO-
ri, Landgravio Thuringiæ, Marchioni Misniæ, Burggra-
vio Magdeburgensi, Comiti Marchiensi & Ravenspur-
gensi, Dynastæ in Ravenstein, &c. Domino
meo clementissimo.

*Vm deferretur ad nos rumor ve-
ritate satis superq̄ confirmatus,
CHRISTIANUM II. SS. Ro-
man. Imperii Septemvirum, fra-
trem tuum, Principem omni authoritatis glo-
riâ florentem, cessisse à rebus humanis, eiq̄ Se-
ren. Tuam successisse, & eundem quem ille ho-
noris & potestatis gradum obtinere; sanè &*

A 2

acer.

acerbitatis, & jucunditatis hausi plurimum.
Nam & illius amissi, quem in parentis loco
patria nostra dulcissima semper habuerat, de-
siderio commovebar, & tua amplificatione
dignitatis & potentiae mirum in modum gau-
debam. Quo in conflictu mœroris & gaudii
aliquandiu cum fuisset: rationibus utrinque
excussis & ponderatis, tandem autumavi æ-
quius esse multo Seren. Tuæ gratulari, quàm
illius obitum decessionemque lugere: præsertim,
cum hoc à me erga Seren. Tuam humilis & ob-
sequiosa subjectio & devotio requirat: Illi au-
tem nihil omnino mali acciderit, quod ad lu-
ctum & lamentationem nos magnoperè queat
impellere. Nam si de vitâ illâ cogitemus
beatâ & immortalî, quæ in celo his, qui cum
fide & pietate hic vixerunt, post mortem est
destinata: ecquid harum rerum, quibus ea ad-
quiritur, prætermisit CHRISTIANUS ille,
reverà nobis secundus? Cuius laudes diem
sint ductura, si vel has unas præconio digno
ornatum irem. Quo nunc temporis omissio, ex
animo

3
animo tibi gratulor, Sereniss: & Potentiss:
Princeps, quod DEUS opt. max. periculosiss &
turbulentiss hisce tempestatibus, quibus tota
Respub. Christiana hinc & inde succutitur &
infestatur, ad clavum Seren. Tuam admove-
rit. Neq; enim dubiam animo spem concepimus
omnes & singuli tui subditi, fore, ut hic
tam formidolosus & exosus Romani Imperii
status pro sapientiâ & dexteritate consiliorum
tuorum brevi in auream felicitatem commu-
tetur. Quoniam autem Persis indecorum ha-
bitum est, à quoquam regalis sceptri auspiciis,
qui ad regem sine munere accessisset, celebrari:
ne quicquam ad summam veterum nobis de-
esse videatur, munere satis quidem tenui, Di-
sputatione nempe presenti, & Seren. Tua in-
scriptâ, leticiam meam & acclamationem te-
statam cognitamq; facere volui. Quod me-
um institutum, ut Seren. Tua clementer & be-
nignè adprobare, & me, atq; adeò totam me-
am familiam sibi commendatam habere non
dedignetur, humiliter & submissè rogo qua-

A 3

scq;

scqz. DEUM omnipotentem veneror, ut in
hoc Electorali conventu omnia & cepta &
consulta Seren. Tua ad optatum finem, &
eundem sibi gratum acceptumqz. perducatur.
Scrib. Altorfi D. 23. Octob. Anno Salutis

CIO IOC XI.

Serenitat. & Celsitud. Tuæ

Subjectiss.

W. E. à. B.

DE

4

DE JURE ET Facto.

 MNUM eruditorum calculo jamdudum obtinuit, in toto Iure civili nihil subtilius, nihil difficilius, nihil deniq; utilius & esse & haberi, atq; argumentum de Iure & Facto. Cum enim reliquæ materiæ ferè certo fine coërceantur, rarius ultra suos terminos progredientes, hoc unum propemodùm ubiq; habitare, nec certâ aliquâ sede morari videtur. Simile animæ dixeris. Quemadmodum enim illa per totum corpus humanum diffusa, singulis membris vitam vigoremq; reddit: Ita & hoc per pulcerrimum Iuris Civilis corpus dispersum, mirificè illud firmat & animat. Quanquam autem & meæ ætatis ratio, & eruditio, quæ in me exilis, à tractatione nobilissimi huius argumenti in præsentem me absterre & arcere debuerint, nec admittere, ut in certas conclusiones aliquatenus id redigerem: persuasum tamen mihi habui, conando nullam non & subtilitatem & difficultatem posse vinci. Quod ergo benè vortat,

——— *Iuvat integros accedere fontes
Atq; haurire; iuvatq; novos decerpere flores,
Insignemq; meo capiti petere indè coronam.*

Verum enim verò cum confusio sit mater erroris, nec lætum habeat exitum id, quod ordinem deserit; operæ utiq; precium facturus videbor, si hanc seriem sequar, & I. agam de significatibus ipsorum vocabulorum. II. De Rebus, h. e. de Iure & Facto; Quid item sit Iuris, quid Facti.

cti. III. De his, quæ merè sint Iuris. IV. De his, quæ merè
sint Facti. V. De Mixtis, h. e. de illis, quæ partim sint Iuris
& partim Facti. VI. De notis Iuris & Facti. VII. De natu-
ris eorundem & effectibus.

T H E S I S.

I.

Q U À M variæ vocabulo Iuris attribuantur significa-
tiones, ex commentariis nostrorum Interpp. li-
quidò videre est, quorum nonnulli eo progressi
sunt, ut XXXVI. adferre non erubuerint.

II.

Cæterùm cum pleræq; parùm ad hoc meum institu-
tum facere videantur: eas ultrò aliis recensendas relinquo.

III.

Maximè verò probandam censeo diligentiam & in-
dustriam illorum, qui observarunt, Ius à veteribus Iuris-
peritis nonnunquam FACTO, nonnunquam
CORPORI, nonnunquam CONVENTIONI.

IV.

Ad quæ tria, si accuratius attenderimus, perspicuè pa-
lâm fiet, nihil posse adduci, quod magis pertineat ad pri-
mordia præsentis Disputationis.

V.

FACTO opponitur tùm, cùm Paulus ait: *In stipulatio-
nibus Ius contineri, in pactis Factum versari.*

l. si unus, 27. §. pactus ne peteret, ff. de pact.

Item:

VI.

Item cum Iulianus adseverat, *solutionem, venditionem, traditionem Facti magis esse quam Iuris.*

l. consilio, 7. §. fin. ff. De curat. furios.

VII.

Similiter cum Marcellus quærit de illâ stipulatione: *Triticum dare oportere?* & confirmat, *Facti Quæstionem esse, non Iuris.*

l. triticum, 94. ff. De V. O.

VIII.

CORPORI opponitur in celebri illâ Divisione, quâ res quædam *corporales* sunt, quæ sui naturâ tangi possunt, quædam *incorporales*, quæ (ut ait Cic. in Top.) tangi demonstrarive non possunt, cerni tamen animo atq; intelligi possunt.

l. 1. §. quædam, ff. De divis. rer. pr. instit. de reb. corp. & incorp. l. Mavius 66. §. fundo, ff. De Legat. 2. l. ult. in fin. C. de præscript. longi temp. X. vel XX. annor.

IX.

Prioris generis sunt fundus, homo, vestis, aurum, argentum, & deniq; aliæ res innumerabiles: Posterioris, servitus, hereditas, obligatio &c. de quibus infra planius & plenius agetur.

d. §. quædam, d. princip. & §. 1. Instit. de reb. corp. & incorp.

X.

Atq; huc non incommodè retulerim id, quod rescriptit Constantinus Imp. *Neminem ambigere, Possessionis duplicem esse rationem; aliam quæ jure consistat; aliam quæ corpore.*

B

l. ne-

2
nemo, 10. C. De acquir. vel retinend. possess.

XI.

CONVENTIONI sive VOLUNTATI opponitur à Paulo, de pactis dotalibus agente, quæ vel ante vel post nuptias celebratas interponi solent, quorum alia pertinent ad *Voluntatem*, alia ad *Ius*.

l. si pater dotem, 12. §. ex pactis, ff. de pact. dotal.

XII.

Illæ generaliter & omninò, sunt servanda: hæc verò ita demum, si causam dotis reddant meliorem: non, si deteriore.

d. l. 12, l. Atilicinus, 17. ff. eod.

XIII.

Quemadmodum IURIS, ita multiplex quoq; & varius FACTI est sensus. In Iure civili potissimum opponitur DATIONI, PATIENTIÆ, DICTO vel VERBIS, ANIMO, NATURÆ, & IURI.

XIV.

DATIONI, cum Venuleius ad differentiam stipulationum respiciens, quæ aliæ dicuntur in dando, aliæ in faciendo consistere, a) adserit, *uni ex heredibus rectè nos stipulari factum: rem sive dationem non item.* b)

a) l. 2. ff. de V. O. b) l. continuus, 137. §. fin. ff. eod.

XV.

PATIENTIÆ, cum Pomponius scribit, *servitutum non eam naturam esse, ut aliquid faciat quis, sed ut aliquid patitur, aut non faciat aliquid.*

l. quoties, 15. §. servitutum, ff. De servitutib.

DICTO

DICTO vel VERBIS, cum Claudius Saturninus adfirmat, *aut facta puniri, aut dicta, aut scripta*. Item cum Modestinus innuit, *militēs ob ferociam multa per lubricum lingua dicere: qui tamen, si factō & facinore in crimen majestatis incidant, severius puniantur &c.*

l. aut facta, 16. ff. De pœnis, l. famosi 7. §. fin. ff. ad L. Iul. majest.

XVII.

Atq; in hac Oppositione Vulgò ita Facti verbo utuntur, pro quo elegantius *Re* Jurisconf. nostri dicunt.

V. g. *solutio vel fit re, h. e. numeratione pecunie, vel fit verbis*, l. sub conditione, 16. l. pen. ff. de solut. Sic *societas coit & re, & verbis*, l. societatem coire, 4. ff. pro soc. Ita & *collatio aut re facienda est, aut cautione sive verbis*, l. 1. §. quamvis, ff. de collat. bon. *Injuria item aut re fit, vel verbis*, l. 1. §. 1. ff. de injur. Et de hereditate dicitur, *recusari eam non tantum verbis, sed etiam re posse*, l. recusari, 95. ff. de acq. vel omit. hered. *Domicilium quoq; transferri dicitur Re & Facto, non nuda contestatione*, l. domicilium, 20. ff. ad municip.

XVIII.

Quo pertinet Rubrica tit. XV. lib. III. Instit. *Quibus modis re contrahitur obligatio.*

Re, h. e. Facto interveniente, veluti in mutui datione. Nam si quis promittat se daturum mutuo, nondum est mutuum, oportet ut det, ut Factum interveniat, l. potior, 11. in pr. & §. si colonus, ff. Qui pot. in pign. Ex quo elucet falsitas rationis, quæ vulgò redditur de nomine dictæ obligationis, h. e. cur re fieri dicatur, quia nempe res interveniat. Quasi verò res interveniat in hac tantum, & non etiam in aliis obligationibus!

XIX.

ANIMO, in geritione pro herede, de qua sic Ulpianus: *Pro herede gerere non tam Facti est, quam animi,*
l. pro herede, 20. ff. de acquir. vel omit. hered.

XX.

NATURÆ, cum Pomponio placet, *fructus vel provenire naturâ,* quos sponte suâ terra ferat; *ve! Facto,* id est, operâ, curâ & diligentia eius, cui nascuntur.

l. fructus, 45. ff. De usur.

XXI.

JURI quomodo opponatur Factum, supra perspicuè fuit demonstratum. Quæ quidem ultima Facti, ut prima Juris notio maximè ad hoc argumentum pertinet.

Accuratè enim notandum eam ipsam notionem Juris & Facti, quâ sibi opponuntur hæc duo, non simplicem videri, sed duplicem. *Alia enim harum notionum vis conspicitur in ignorantia Juris & Facti; alia in his que sunt Juris & Facti.* De posteriore notione hîc tractabitur: prior aliis tractanda relinquetur.

XXII.

Cæterùm de verbo Juris cum agitur, nihil interest si-
ve dicatur aliquid esse Juris, a) sive in Iure consistere, b)
sive Ius in aliquo contineri, c) sive Ius in aliquo verti. d)

a) l. quod dicitur, 130. ff. de V. O. b) l. legatum, 10.
ff. de cap. min. c) l. si unus, 27. §. pactus, ff. de pact.
d) l. stipulatio ista, 38. §. hi qui, ff. de V. O.

XXIII.

Sic & de Facto hæc idem Valent, aliquid consistere
in Facto, a) aliquid esse Facti, b) Factum in aliquo conti-
neri,

neri, c) vel in aliquo Verti, d) Idemq; cum dicitur res Facti, e) & in causa Facti. f)

a) de l. legatum, 10. ff. de cap. min. b) l. 1. §. si ususfructus, ff. ad L. Falcid. c) de l. si unus, §. pactus, ff. de pact. §. sed cum Factum, Instit. de stip. serv. d) d. l. 38. §. hi qui, ff. de V. O. e) l. 1. §. furiosus, V. O. filius ff. de acq. vel amit. posses. f) l. in bello, 11. §. Facti, ff. de capt. & postlim. revers.

XXIV.

Adeò in illis nihil est differentia. Hæc tamen duo differunt, *Ius, & Iuris esse; Factum, & Facti esse.*

XXV.

Jura dicuntur res ipsæ incorporales, ut *servitutes, obligationes &c.* Iuris non ipsa Jura, sed aliæ res & causæ, ut *contractus.*

XXVI.

Ita quoq; inter Facta, & illa quæ sunt Facti, ea est adhibenda differentia, ut Facta dicantur propriè, quæ verbis infinitivi modi enunciantur; Facti plerumq; nomina, ut *Fides bona vel mala, dolus, &c.*

XXVII.

V. g. Ire, agere, agrum colere, fossam fodere, sunt Facta: a) stipulatio verò de ijs constituta dicitur Facti. b)

a) l. stipulationes non dividuntur, 72. ff. de V. O. b) l. quod dicitur, 130. ff. d. t. §. sed cum Factum, Instit. de stip. servor.

XXVIII.

Ita fructus percipere & domum convehere est Factum; Sed ususfructus, quo & ipso fructuum percipiendorum

B 3

dorum

5
dorum Ius continetur, eatenus in Facto consistere dicitur.

l. un. ff. Quando dies legat. ced.

XXIX.

Juris est USUCAPIO, quæ adjectio dominij per continuationem possessionis, temporis lege definiti.

l. usucapio, 3. ff. de Usucap.

XXX.

Quod sit Iuris, adprimè videre est ex bimembri comparatione Usucapionis, & bonæ-fidei possessionis, quam Paulus instituit.

l. bonæfidei, 48. ff. de acquir. rer. domin.

XXXI.

Prius membrum hoc est; *Bonæ-fidei possessorem fructus suos facere, licet rem non usucapiat, si ea sit vitiosa.* V. g. si vitiosa sit possessa, si præfidi contra legem repetundarum sit donata, ab eoq; bonæ-fidei emptori abalienata.

d. l. bonæfidei, v. nec interest.

XXXII.

Ratio, cur possessor fructus suos faciat, quamvis ipsam rem non usucapiat, hæc est: quia ad fructuum acquisitionem non requiritur, ut res, sed ut possidens sit sine vitio, h. e. bonæfidei: a) Ad usucapionem verò requiritur, ut res sit sine vitio. b)

a) §. si quis à non Domino, Instit. de rer. divis. l. bona fides, 136. ff. de R. I. *adeò fructus acquirit tum propter bonam fidem; tum propter operam & industriam sive culturam; tum deniq; quòd possessionis proprius finis sit utilitas fructuum.* b) *Cum enim certum sit, usucapionem esse adjectio-*

6
adjectionem, sive mavis acquisitionem Domini, que maxime nitatur lege, quomodo quæso ea recipiatur, si res sit vitiosa? Vid. l. utucapionem, 9. l. ubi, 24. ff. De Usucap. & usurp. Vbi lex (inquit IC.) inhibet usucapionem, bona fides possidenti nihil prodest.

XXXIII.

Posterius, comparationis membrum est; Bona-fidei possessorem initio, si postea cæperit esse malefidei, usucapere quidem, sed fructus non acquirere amplius.

d. l. bonæfidei, §. in contrarium, ff. de adq. rer. dom.

XXXIV.

Ratio eleganter exprimitur à Paulo, quia usucapio ad Ius pertineat, a) fructuum adquisitio ad Factum. b)

a) Non potest igitur per malam fidem supervenientem impediri semel rectè cæpta, siquidem ea que sunt Iuris, sive civilia, non tolluntur per ea, que sunt Facti & naturalia. §. ultimo instit. de legit. agn. tut. b) Que cum maxime bona fide nitatur, per contrariam causam naturalem rectè tollitur & impeditur. Malam enim & bonam fidem esse Facti, vel ex d. §. in contrarium, in fin. satis probatur.

XXXV.

Juris quoque est stipulatio HABERELICERE, quando non de nudâ possessione, sed de Iure domini agitur.

l. stipulatio, 38. §. hi qui, ff. de V. O.

XXXVI.

Similiter ARBITRIUM Iuris perhibetur, præsertim si hac formula arbiter recipiatur: Arbitratu Lucij Titij fieri? Que omnino denotat Ius.

l. illa verba, 68. ff. de V. S.

Ratio

XXXVII.

Ratio est, quia arbitrio alicuius quid ita committere, ut ipse quid fieri darive statuat, non nudum Factum, sed Ius potestatemq; statuendi decernendiq; adfert.

l. Servum, 33. §. ait prator, ff. de procurat. l. si coita, 75. cum ll. seqq. ff. pro soc. l. fin. C. de contrah. empt. §. precium, Instit. eod.

XXXVIII.

Facti sunt OPERÆ, tam servorum, quàm liberto- rum, quæ neq; promitti, neq; solvi, neq; deberi, neq; peti pro parte possunt.

l. 1. ff. de oper. servor. l. 1. §. si ususfr. ff. ad L. Falcid. l. libertus, 15. §. 1. ff. de oper. libert.

XXXIX.

Quæ licet ususfructus instar testamento constituan- tur, & constituta non exigua commoda accipientibus tri- buant, a) tamen non per omnia usumfr. imitantur. b)

a) pr. Instit. de usufr. l. operis, 5. ff. de oper. servor.

b) l. huic stipulationi, 5. §. fin. ff. usufruct. quemadm. cav. *Quid? quod manifestè ab usufructu separantur, in l. quælitum est, 37. ff. de usufr.*

LX.

Cardo dissimilitudinis vertitur non in acquisitione, sed nec in eo, quo præcipuè vis & effectus continetur, perci- piendi fructuum Iure; sed in amissione.

Inter alios modos, quibus finitur usufructus, referuntur etiam capitis deminutio, non-usus, & mors fructuarii, §. finitur, Instit. de usufr. l. 1. l. 3. §. fin. ff. Quib. mod. usufr. amit. l. corruptionem, 16. C. de usufr. Opera verò non solum non-utendo & capitis deminutione non amittuntur, l. 2. ff. de usufr. leg. l. 1. ff. de oper. serv.

Sed!

9

Sed nec morte legatarii, qui eas ad heredem transmittit, d. l. 2. ff. de usufr. leg. Cur duobus prioribus modis non perimantur, id ideò fit, quia in Facto consistunt: quæ verò sunt Facti, illis modis non pereunt. l. pen. ff. de cap. min. Cur ad heredem transeant operæ, nec morte legatarii finiuntur, ratio est, quia non cohereant personæ eius, cui debentur, sed personæ servi, ex quâ estimantur.

XLI.

Quo pertinere & illud videtur, quod usufructus mutatione domini non perimatur, eoq; nec usucapione:
a) operæ servorum legata contra. b)

a) l. neq; , 19. ff. Quib. mod. usus amitt. l. locum, 17. §. pen. ff. de usufr. b) l. 2. in fin. ff. de usu & usufr. leg.

XLII.

Cur ita? quia usufructus nulla societate dominio conjungitur, h. e. distincta sunt Iura dominium, & servitus usufr. & proinde mutatio unius, ut domini, non extinguit alterum.

arg. l. 1. §. cum prædium, ff. de pignorib. ubi quod dicitur de questione pignoris, eam ab intentione domini separandam: Idem hic de usufructu dicendum reor, per l. iusto, 44. §. non mutat, §. ff. de usucap.

XLIII.

Secus obtinet in operis legatis, quæ cum planè cohereant servo, à quo sunt legata illo usucapto, usucapiuntur & ipsæ, incipientq; deberi ei, cui ante usucapionem præstabantur.

Quare id fiat, rationis opertæ non est. Opera enim veluti societate quadam servo conjunguntur. Si per usucapionem servus mutat dominum, ergo ei domino deinceps debet præstare operas, non alii.

C

Operis

XLIV.

Operis non inconvenienter subjungi existimo LEGATUM IN ANNOS SINGULOS, quod ceu ususfr. finitur quidem morte : capitis deminutione tamen interveniente perseverat.

l. si in singulos, 4. l. in singulos, 8. ff. de ann. l. Firmio, 26. §. fin. ff. Quando dies legat. ced. l. patrimonii, 22. ff. de usu & usufr. leg. l. pœnales, 32. v. sed ne in actoris, ff. ad L. Falcid.

XLV.

Ratio redditur à Modestino, videlicet *quia tale legatum in Facto potius, quàm in Iure consistat.*

l. legatum, 10. ff. de cap. min.

XLVI.

Jam verò citra omnem controversiam potestas Iuris civilis, ex quo sunt omnes capitis deminutiones, ad ea extendi non potest, quæ sunt meri facti.

l. 1. §. si vir uxori, ff. de acq. vel am. poss. l. deniq; 19. ff. ex quib. caus. maior. l. qui heredi, 44. ff. de condit. & dem. l. in bello, 12. §. Facti, ff. de capt. & postlim. revers.

XLVII.

FIDEM sive bonam sive malam Facti esse, vel existis, quæ suprâ sunt proposita, liquidò videre est.

Thef. 30. & seqq. per l. bonæfidei, 48. ff. de adquir. rer. dom.

XLVIII.

Ex quo principio facilè dirimitur *controversia illa de dolo, bonæfidei contractibus vel causam præbente, vel postea irrepente.* Hoc enim modo non vitatur; a) Illo ipso Iure nullus est. b)

a) l. ex

a) l. exempto, 11. §. si quis virginem, l. Iulianus, 13. §. per contrarium. §. si quis colludente, ff. de action. empr. b) l. & eleganter, 7. in pr. ff. de dol. mal. l. in causa, 13. §. 1. ff. de minorib.

XLIX.

Quare illo modo Iure nullus? nimirum quia *dolus plane sit contrarius bonæ fidei*, eiq; ex diametro repugnet.

l. si dolo, 5. C. de rescind. vendit. l. ea verò, 3. §. ult. ff. pro soc.

L.

Quare hoc modo non vitiatur? quia *contractus est Iuris*, a) *dolus verò & mala fides Facti*. b)

a) l. si unus, 27. §. pactus, ff. de pact. b) l. bonæ fidei, 48. §. in contrarium, verbis: ad Factum pertinere, ut si quis bona aut mala fide possideat, ff. de adq. rer. dom.

LI.

Ut igitur eandem ob causam mala fides initio interpellat Usucapionem, postea non interpellat, cum sit Iuris, ita & de contractu statuendum.

D. §. in contrarium, & supra thes. 34.

LII.

De ANIMO, sitne Iuris an Facti, incerti quidam certant. Sed mihi sine dubio, non secus atq; fides, est Facti.

arg. d. l. bonæ fidei, §. in contrarium.

LIII.

Rem corporaliter tenens, cum ei donatur, id utiq; ad traditam possessionem sufficit, cuius PROBATIO in Facto consistit.

Paulus lib. V. sentent. t. 11. §. probatio. fac. l. quaedam, 77 v. proponebatur, ff. de R. V.

LIV.

In PACTO NUDO Factum tantum modò absq; Iure civili versari, vel ex oppositione Iuris & Facti, de qua supra, obscurum esse non potest.

Thef. §.

LV.

Quæ res, ut magis magisq; perspicua & clara fiat, non erit ab hoc meo instituto alienum, proponere integrum Pauli locum de duobus pactis inter se contrariis, qui nobilis & vulgò difficilis habetur.

l. si unus, 27. §. pactus, ff. de pact.

LVI.

Cajus, cum ei Sempronius deberet X. ex mutuo, pactus est cum Sempronio de non petendo. Postea inter eos convenit, ut contra Caius eadem X. petat. Quæritur, utrius pacti major sit potestas? Ait IC. posteriore pacto & infirmari prius, & per consequentiam confirmari obligationem, eodemq; rem recidere, quasi actio prior rursus sit integra & efficax.

D. §. pactus, verbis: *Prius pactum per posterius elidetur.*

LVII.

Infirmatur autem ideo, quia pactum posterius deroget illi, quod præcesserat.

l. pacta conventa, 72. ff. de cont. empt. l. pacta novissima, 12. C. de pact. *Quod in aliis quoq; Iuris articulis observatur, ut in Legibus, l. leges, C. de LL. ut in constitutionibus Principum, l. ult. ff. de constit. princip. ut in tutelis, l. tutor datus, 8. §. fin. l. si hereditas, 10. §. 1. ff. de*

ff. de testam. tut. *ut in testamentis*, §. posteriore, Instit.
Quib. mod. test. infirm. *ut in legatis & fideicommissis*,
l. si mihi & tibi, 12. §. in legatis, ff. de Legat 1. l. clari,
19. C. de fideicomm. *ut in conditionibus*, l. sub diversis,
§ 1. ff. de condit. & dem. *in procuratorib.* l. si quis, 3 1. §.
ult. ff. de procuratorib.

LVIII.

Ait Paulus : *non quidem ipso Iure* ; innuendo, pactum
prius tolli per posterius, non ipso Iure, sed ope replicatio-
nis : contra stipulationem priorem tolli posteriore, ipso
Iure.

LIX.

De pacto ratio est, *quia sit naturale sive Facti*, neq; quic-
quam contineat, nisi vinculum æquitatis, quod contrario
æquitatis vinculo facilè dissolvitur..

Ita eleganter Papinianus, in l. Stichum, 9 §. natura-
lis, ff. de solutionib. *sanè quæ sunt Facti sive naturalia*,
cum vim suam non exercent ipso Iure sive sua vi, opus
habent naturali Facto quodam.

LX.

Aliter comparatum est *in stipulatione*, quam Paulus
ait esse Iuris.

D. §. pactus ne peteret. verbis : *in stipulationibus Ius*
continetur. h. e. continetur obligatio, quæ Iuris est vin-
culum. Itaq; rectè IC. concludit : *stipulatio est Iuris*,
Ergo tollitur aliâ stipulatione ipso Iure.

LXI.

Cùm nudâ voluntate, sive, ut Impp. loquuntur, ex
sola animi destinatione heres fieri possit, ecquis ambigat
ADDITIONEM HEREDITATIS esse Facti?

C 3

item

§. item extraneus, Instit. de hered. qual. & diff. verbis:
aut etiam nuda voluntate suscipienda hereditatis heres fieri.
l. si avia, 6. C. de Iure deliber.

LXII.

Quod principium si quis tenacius animo infixum habuerit, facile elabetur tum ex aliis difficultatibus, ad ultimas voluntates pertinentibus; tum ex illâ præcipuè, quæ circa hanc quæstionem oritur. : *An pater adiens hereditatem, quam filius institutus adire noluerat, substituto præferatur?*

V. g. Titius scripsit quendam filiumfam. heredem, cui substituit vulgariter, ut si heres vel esse nollet, vel non posset, Caius heres esset. Iam finge: Illum filiumfam. nolle adire hereditatem. Hic concurrent pater filiumfam. & substitutus, de successione certaturi. Queritur, utri debeat?

LXIII.

Aperti quidem Iuris est, patrem & filium non esse alium & alium, sed pro eadem personâ haberi.

l. ult. C. de impub. & al. substit. l. cum scimus, 22. §. fin. C. de agric. & cens. §. quod si quis, Instit. de inutilib. stip.

LXIV.

Ita ut filius, repudiando sine patre minimè ei noceat.

l. is qui heredi, 13. §. fin. ff. de acquir. vel am. hered.

LXV.

Ideò, quòd spes primi gradus per eam repudiationem non extincta videri possit.

arg. l. quamdiu, 3. & l. quamdiu, 69. ff. d. acq. vel om. hered. l. cum in testamento, 37. ff. de hered. instit. l. si mater, 33. ff. de vulg. & pupill. subst.

LXVI.

Quia tamen à verbis recedendum non fit, quam
cum

12
cum manifestò apparet, illud sensisse testatorem.

l. non aliter, 69. ff. de legat. 3. fac. l. ille aut ille, 25. §.
l. ff. eod. l. in conditionibus, 19. ff. de conditionib.
& dem.

LXVII.

Nec patri aliquid acquiratur, nisi cum filiusfam. substitutum habens, adierit.

l. un. §. in novissimo, C. de cad. toll. fac. l. potuit, 5.
C. de Iure delib.

LXVIII.

Ipsa autem aditio in merâ facultate consistat, quæ ita corpori inhaeret, ut etiam cum corpore extinguitur.

l. precia rerum, 63. ff. ad L. Falcid. l. proinde, 22. §.
item cum, l. indè Neratius, seq. ff. ad L. Aquil.

LXIX.

Idcirco liquidò confirmare possumus, anteferri substitutum patri, ad quem ea, quæ Facti sunt, non transeunt.

l. qui heredi, 44. ff. de condit. & dem. fac. l. statulibera, 6. §. fin. verb. Factum habet, ff. de statu lib.

LXX.

Sanè ut Facto vel nudâ voluntate filius poterat hereditatem acquirere, & patrem heredem facere: ita contrariâ destinatione, statim ab eadem repellitur, & substitutus admittitur.

§. item si extraneus, Instit. de hered. qual. & diff.

LXXI.

Quod diximus de filio, *idem militat in servo*, ut mirer, statuere quosdam, differentiam & dissimilitudinem hîc esse inter filiumfam. & servum.

l. cum

l. cum proponas, 3. C. de heredib. inst. ubi rescribit
Imp. Alexander: *Potuit enim, quamvis iubente Domi-*
no, nolle adire.

LXXII.

Quippe voluntatem servi necessariam esse, exinde li-
quet, quod metu verberum vel aliquo timore hereditatem
adire coactus, dominum heredem non faciat.

l. qui in aliena, 6. §. fin. ff. de acquir. vel omitt. hered.

LXXIII.

Hoc tamen ita est temperandum, *nisi institutio gratia*
& intuitu domini facta sit. Eo enim casu, si servus adire re-
cuset, necesse erit omnimodo per competentem judicem
eum compelli adire hereditatem, & adeundo eam domi-
no acquirere.

l. cum aliquis, 21. C. de Iure delib. l. 1. §. pratermitte-
re, ff. si quis omitt. caus. test.

LXXIV.

Nec quicquam ad rem pertinet, quod ait Iulianus,
hereditatis aditionem non esse in operâ servili.

l. aditio, 45. ff. de acq. vel om. heredit.

LXXV.

Id enim propriè dicitur de servo, cuius usumfructum
habemus. Is quicquid acquirit, ex re fructuarii, & ex ope-
ris suis, id acquirit fructuario.

l. acquiritur, 10. §. de his, l. si is, 63. §. quod si servus,
ff. de acquir. rer. dom. l. si servi, 21. & 5. ll. seqq. ff.
de usufr.

LXXVI.

Ex re: quia quod ex re mea, aut eius occasione ad
me pervenit, meum est.

item

§. item ea quæ ex animalib. Instit. de rer. div.

13

LXXVII.

Ex operis: quia & operæ quodammodo ex re eius, cui quis servit, habentur.

Sic eleganter ait Iulianus in l. qui bona, 23. ff. de acquir. rer. dom.

LXXVIII.

Quod verò extra eas causas consequitur, ad dominum proprietatis pertinet. V. g. si servus heres institutus sit, legatumve quid ei aut donatum fuerit, non usufructuario, sed domino proprietatis acquiritur.

d. §. non solum, v. de iis, Instit. per quas pers. cuiq; acquir. l. acquiruntur, 10. §. de his, ff. de acq. rer. dom.

LXXIX.

Merito! Neq; enim vel hereditas, vel legatum, vel donum sunt in numero operarum, sed ex aliis causis, h. e. fortunâ potius & extrinsecus obveniunt.

l. si is qui, 63. §. quod si servus, ff. de acq. rer. dom.

LXXX.

Interdum tamen, puta si servus fructuarius heres sit institutus contemplatione fructuarii, vel fuerit ei legatum relictum eodem respectu, acquireretur fructuario & hereditas & legatum.

l. si servi, 21. & l. seq. ff. de usufr.

LXXXI.

Haftenus de filiofamilias & servo. Videamus & de aliis. Hos inter primò se obfert *Procurator*, qui nostro nomine nequit adire hereditatem.

l. per procuratorem, 90. ff. de acq. vel om. hered. ubi

D

Paulus

Paulus ait : *Per procuratorem hereditatem adquiri non posse.* Hæc est vetus lectio, in Pandectis Florentinis scriptum est, *per curatorem, non per procuratorem.* Verum ut in aliis locis, ita & illo mendum subesse suspicantur viri eruditissimi. Sed sive hoc, sive illo modo legatur, equidem nec per procuratorem hereditatem adquiri posse existimo, nec per curatorem.

LXXXII.

Certè ea solùm, quæ negotium & administrandi officium continent, procuratori mandari posse videntur.

l. i. ff. d. procuratorib. verb. aliena negotia inssu Domini administrat.

LXXXIII.

Hereditatis autem aditio *nuda animi destinatione potest expediri,* nec ullum negotium continet, quod mandari possit.

l. si quis, 21. §. 1. ff. de adquir. vel om. hered. l. si avia, 6. C. de Iure delib.

LXXXIV.

Eadem est adoptionis instar *actus legitimus,* qui per alium fieri non potest.

l. nemo alieno, 123. ff. d. R. l. l. neq; absens, 24. cum l. seq. ff. de adopt.

LXXXV.

Quin & ea est natura hereditatis, ut in quo semel vel momento hæsit, vel tantum transiit, in eo relinquat directum Ius, nec potest illa personæ defuncti adsumptio quasi brevi manu à procuratore in dominum transferri.

arg. l. gerit, 88. ff. de adquir. vel om. hered.

Deniq;

LXXXVI.

Deniq; non alius adire potest, quàm cui hereditas est delata: at procuratori non defertur.

D. l. si quis, 21. §. sed ita, l. quamdiu, 69. v. ergo, ff. de acquir. vel om. hered.

LXXXVII.

Quid verò his ulterius immorari juvet? *simulac adseveraverit aliquis, hereditatem per procuratorem acquiri posse, idem adseverabit, nihil hac in re differre hereditatem à bonorum possessione, quæ per procuratorem acquiritur.*

l. si maritus, 5. C. mandat. l. si quis alicui, 48. ff. de acquir. vel om. hered. l. bona, 3. §. acquirere, ff. de bonor. posses.

LXXXVIII.]

Differt autem perspicuè ab hereditate, quia hæc, ut dixi, fit ex actibus legitimis, inter quos bonorum possessio non commemoratur.

l. actus legitimi, 77. ff. de R. I. Illa est ex Iure civili, quod directum, strictum, asperum. Hæc ex Iure Prætorio, quod indulgens, benignum, mite, moderatum.

LXXXIX.

Procurator itidem Cæsaris nihil in hac re habebit præcipuum, cui singulari Iure concessum, quòd eius iussu servus Cæsaris hereditatem opulentam adire possit.

l. i. §. fin. ff. de offic. proc. Cæs. l. si quis mihi, 25. §. si fisci, ff. de acquir. vel om. hered.

XC.

Nisi enim sit opulenta, aliud probari convenit, quasi procurator Cæsaris non videatur habere mandatum ad-

D 2

eundi;

71
eundi, nisi sub illa conditione, si hereditas sit solvendo,
a) licet alioqui nec expressè hereditas sub eâ conditione
adiri possit. b)

a) l. 2. ff. de offic. procurat. Cæs. b) l. eum qui duo-
bus, § 1. ff. de acquir. vel om. hered.

XCI.

Pupillo si deferatur hereditas, vel ex testamento vel
ab intestato (videlicet quando tanquam proximus agna-
tus defuncti vocatur ad successionem) eam sine tutoris au-
ctoritate adire nequit, quamvis sit lucrosa & sine damno.

l. obligari, 9. §. hereditatem, ff. de auctorit. & conf.
tut. §. neq; tamen, Instit. eod. l. cum in unâ, 17. §. fin.
ff. de appellat.

XCII.

In promptu causa est, tum quia pupillus ita obliga-
retur ex quasi-contractu tam legatariis, quàm creditori-
bus hereditariis: tum quia in heredibus multa sint metu-
enda, Vexatio, negotiorum multitudo, cumulus æris ali-
eni, offensæ, invidia,

§. heres quoq;, Instit. de oblig. quæ ex conf. nasc. l.
quia poterat, 4. in fin. ff. ad SC. Trebell, l. more, 8. ff.
de adq. vel omit. hered.

XCIII.

Sola tamen tutoris auctoritas super aditione interpo-
sita, non sufficit. Ut enim pupillo hereditas adquiratur,
ipsius actus & voluntas est necessaria.

l. potuit, §. C. de Iure delib. *Ratio est eadem, quæ in pro-
curatore, quia nemo hereditatem acquirere potest, nisi cui
delata est, l. si quis extraneus, 21. §. sed ita, ff. de acquir.
vel om. hered. Defertur autem hereditas pupillo, &
non tutori.*

Mixtu-

XCIV.

Mixtura ad hunc modum facta, pupillus, favorabiliter consequitur successionem, & quod Facto, hoc est, animi ipsius destinationi deest, suppletur approbatione & consensu tutoris.

l. pupillus, 9. ff. de adq. vel om. hered. Dico: favorabiliter, h. e. non summo Iure, sed benignitatis causa, pro favore pupilli, ut hereditas acquiratur. Nam revera in pupillo non est destinatio animi certa. Neq; tamen, cum dico, eum posse hereditatem acquirere, fit contra precepta Iuris, quæ desiderant destinationem animi, quia ut innui, quod iudicio pupilli deest, suppletur auctoritate tutoris.

XCV.

Exceptio est in pupillo infante, cuius nomine tutor ex constitutione Theodosii rectè delatà adit hereditatem.

l. si infanti, 18. §. parente verò, C, de Iure deliber.

XCVI.

De adulto, in curatione constituto, idem dicendum, quod de pupillo, atq; ideo nihilo magis adiverit hereditatem sine curatore, quam pupillus sine tutore.

t. t. C, de restit. in integ.

XCVII.

Tantopere autem voluntas eius, cui hereditas obvenit, est necessaria, ut nec furioso ex constitutione novâ Iustiniani, per solum curatorem hereditas acquiratur.

l. ult. §. tali itaq;, C. de curat. fur. vel prod. verbis: si quidem resipuerit furiosus, & acquisitionem admiserit.

XCVIII.

Furioso, licet interdum comparetur is, cui lege bonis

21
interdicitur, a) in acquisitione tamen hereditatis ab eo differt. Nam furiosus tum demum curatorum consensum præbet, cum cessat furore inquietari: *prodigus* semper auctore curatore potest adire, etiam si sanos mores nondum receperit, b)

a) l. his qui, 12. §. Divus, ff. de tutotib. & curatorib. l. 1. ff. de curatorib. furios. b) l. mutum, 5. §. cum, ff. de acquir. vel om. hered.

IC.

Mutus sui iuris adeundo hereditatem se obligat; alterius potestati subjectus, jussu domini pro herede gerendo, obligat dominum hereditati.

D. l. mutum, l. pater, 93. §. fin. ff. de acquir. vel om. hered. *Certum enim à muto omnia negotia geri posse, in quib. non est opus verbis expressis, aut aliâ solennitate, sed sufficit consensus & voluntas, l. ubi voce, 124. ff. de R. I.*

C.

Voluntas tamen illa & animi destinatio, ut ad acquisitionem heredis sufficere perhibeatur: necesse tamen est, ut aliquo modo sive Facto eam mutus declaret & explicet.

Vel scripturâ, si scientia literarum sit præditus, d. l. pater, §. 1. vel nutu & signis, d. §. 1. l. servo invito, 65. §. si pupillo, ff. ad SC. Terbell.

CI.

His ita cognitis non laborandum erit *de hereditate nondum aditâ, sit ne in bonis, nec ne?* sanè cum ex aditione pendeat adquisitio, quæ fieri potest, ut hereditas non adita in bonis sit?

l. proinde, 8. ff. de reb. cred. ibi: *Hereditas ex die adita hereditatis videntur nummi fuisse.*

Progre-

Progrediendum nunc ad MIXTA, sive ea, quæ partim Iuris, partim Facti, veluti est MANUMISSIO, ea Iuris est, ratione libertatis; Facti respectu ipsius actus.

l. manumissiones, 4. ff. de I. & I.

CIII.

Religio verò mihi sit distinguere inter Manumissionem, quæ fit testamento, & eam, quæ fit inter vivos, ut illam dicam Iuris, hanc Facti. Etenim si manumissio extra testamentum Facti esset, quæ extinguere posset servitutem, quæ Iuris?

l. libertas 4. §. servitus, ff. de stat. homin.

CIV.

Gemina ratio militat in EMANCIPATIONE, nam & illa Iuris, si intueamur Ius patrisfamilias; Facti, si actum.

Caus, lib. 1. Instit. t. Quib. mod. filii de pat.

CV.

Iuris esse, vel ex illo etiam evidenter apparet, quia tollat patriam potestatem, quæ Iuris civilis est.

l. Imperator, 18. ff. de stat. hom. §. Ius autem, Instit. de patr. pot.

CVI.

Eruditus quidam & clarus interpres putat, Emancipationem esse Iuris, si filiusfam. à Legibus & Iure ipso fiat sui Iuris.
* Facti, si à patre.

* Nempe morte patris sive civili sive naturali, patriciatus dignitate &c. De quib. in Instit. t. Quib. mod. Ius pat. pot. solv.

Hunc

Hunc ego contra perspicua Iuris principia non impigisse lubens fatebor; si unicus textus ex toto Iure civili mihi adferetur, in quo habeatur, filium ipso Iure sui Iuris factum emancipari.

Emancipationem enim tantum à patre fieri, & esse modum inter plures tollenda patria potestatis, docemur ab ipso Imperatore, §. præterea, Instit. Quib. mod. pat. pot. solv.

CVIII.

COGNATIONEM quoq; putat dividendam esse in naturalem, a) civilem, b) spiritualem. c) Primam vult esse Facti; reliquas Iuris.

a) quæ sit ex sanguine, b) quæ ex adoptione. c) quæ ex Baptismo.

CIX.

Mihi magis placet divisio Modestini, quæ his verbis proponitur: Cognationis substantia bifariam apud Romanos intelligitur. Nam quedam cognationes Iure civili, quedam naturali connectentur. nonnunquam utroq; Iure concurrente, & naturali & civili copulatur cognatio.

l. non facile 4. §. 2. ff. de gradib. & adfin. & nom eor.

CX.

Civilis, quæ etiam legitima dicitur, sine Iure naturali consistit per adoptionem.

D. §. cognationis, ibi: civilis autem per se. §. per adoptionem, Instit. de legit. agn. success.

CXI.

Naturalis per se sine civili cognatione intelligitur, etiam per foeminam descendit.

D. §. cognationis, v. & quidem,

Ira

17
CXII.

Ita vel naturaliter vel civiliter cognatio constituitur. Utroq; iure consistit cognatio, cum iustis nuptiis contractis copulatur, quæ propriè agnatio vocatur, & per mares contingit.

D. §. cognationis, v. utroq;, §. sunt autem, Instit. de legit. agn. success. l. 2. §. 1. ff. de suis & legit. hered.

CXIII.

Quòd civilis sit Iuris, & vocabulum ipsum indicat, & Paulus innuit, dum scribit, *in adoptionem datum, his, quibus agnascitur, & cognatum fieri: quibus verò non agnascitur, nec cognatum fieri.*

l. qui in adoptionem, 23. ff. de adoptionib.

CXIV.

Etsi enim *adoptio imitatur naturam*, & à splendidissimo summiq; ingenii Papiniano *imago nature appellatur.*

l. filio, 23. ff. de lib. & posth. l. adoptio, 16. l. quasi-
tum, 34. ff. de adopt. §. minorem natu, Instit. cod.

CXV.

Eatenus tamen imitatur, quatenus per legem fieri potest, quæ lex non tribuit *ius sanguinis, quod est naturale; sed solummodo ius agnationis, quod est civile.*

D. l. quod in adoptionem, 23. v. adoptio enim, ff. de adopt.

CXVI.

Quando ergo dicit Paulus *eum, qui adoptatus est, his, quibus agnascitur, cognatum quoq; fieri.* Et Ulpianus adstruit, *cognitionem etiam facere adoptionem*, id non de naturali cognitione, sed civili tantùm est intelligendum.

E

D. l. in

D. l. in adoptionem, l. 1. §. cognationem, 4. ff. Unde cognat.

CXVII.

De naturali res plana est. Videamus de *mixta*. Hanc Iuris esse aperte constat ex illo, quia ex doctrinâ Iustiniani *omnibus modis capitis diminutione plerunq; perimatur.*

§. sed agnationis, fin. Instit. de legit. agn. success.

CXVIII.

Dicit Imperator: *Plerunq;* quâ particulâ exceptio indicatur, puta, si quis detur à patre naturali adoptandus extraneo: Hoc enim casu hodiè non tollitur cognatio.

§. sed hodie, Instit. de Adopt. §. hoc solito, Instit. de hered. quæ ab intest. l. pen. C. de adoption.

CXIX.

Intuitu verò Iuris sanguinis, non malè mixta ea cognatio dicetur esse Facti, propterea *quòd Iura naturalia, nullo Iure civili dirimi possint.*

l. Iura sanguinis, 8. ff. de R. I.

CXX.

INSTITUTIO heredis, ut & SUBSTITUTIO, Iuris rectè dici potest, si consideretur hereditas.

Est enim hereditas nihil aliud, quàm successio in universum Ius, quod defunctus habuit, l. hereditas, 62. ff. de R. I.

CXXI.

Eandem tamen, si quis in Facto consistere statuerit, nihil absurditatis invehet.

arg. l. sed si plures, 10. §. 1. ff. de Uulg. & pupill. subst.

CXXII.

Vir quidam eruditionis excellentissimæ *Facti tantum*

tum esse putat, hac ratione, quia servi possint heredes institui.

pr. Instit. de hered. instit. l. 3, & passim, ff. eod. l. pen,
C. de necess. hered. instit.

CXXIII.

Memuisse verò debebat, servorum institutionem, ex personâ dominorum fundamentum capere.

l. non minus servos, 3 l. ff. de hered. instit. *Quod & in legato obtinet*, l. si mihi, 12. §. regula, ff. de Legat. 1. l. debitor, 82. §. servo, ff. de legat. 2. l. etsi maximè, 5. ff. de servit. leg.

CXXIV.

Sententiam suam insuper hoc stabilire annititur, quia institutio non transmittatur, quod argumento sit, esse eam Facti.

l. si fratris, 3 l. quoniam, 7. C. de Iure deliber.

CXXV.

Id verò stabilem probationem non efficit, siquidem hereditas ipsa, licet Iuris sit, non tamen, nisi adita, transmittitur.

l. 1. §. in novissimo, C. de cad. toll. quæ & mens est d.
l. 3. & 7.

CXXVI.

Quid igitur rei, quod non transmittatur? Ratio repertu est perdifficilis. Videtur tamen hæc esse, quia ante aditionem non sit quis perfectè heres, h. e. quia hereditatem, licet institutus, non adquisiverit. Quod cum ita sit, qui potest ad alium transmittere, quod ipse non habet?

l. nemo plus Iuris, § 4. ff. de R. I.

CXXVII.

Si consideremus Dominium, per quod Iure civili, h. e.
E 2 Iure

41 Iure proprio civitatis nostræ res nanciscimur, nemo ambigere possit TESTAMENTUM esse Iuris.

l. 1. ff. de acquir. rer. dom. verb. *quarundam Iure civili, h. e. Iure proprio civitatis nostræ.* §, singulorum, Instit. eod.

CXXVIII.

Cuius rei etiam sit hoc argumentum, quod *testamentum prius Iure perfectum, posteriore tollatur item Iure perfecto.*

l. 2. ff. de injust. rupt. irr.

CXXIX.

Interpres tamen ille, cuius error de Emancipatione supra detectus, audacter confirmat, testamentum esse Facti, suamq; sententiam probat ex quaestionibus Pauli & Papiniani.

l. quidam, 132. ff. de V. O. l. actus legitimi, 77. ff. de R. I.

CXXX.

Equidem haud inficier, etiam *testamentum esse Facti, si respiciatur testatoris voluntas, ex qua ordinatio testamenti proficiscitur.*

arg. l. bonæ fidei, 48. ff. de acquir. rer. dom.

CXXXI.

Ut verò ad sententiam Interperti, viro alioqui doctissimo, induci nullo modo possum, tum quia nihil tale Paulus & Papinianus docuerint, tum quia ratio de LEGATO, quod dicit esse Facti, sit invalida, cum sit potius Iuris.

arg. l. pen. iunctâ l. nam & cætera, 6. ff. de cap. min.

CXXXII.

Vix enim ullum legatum adeò est vile & exile, ut non pariat Dominium, quod Iuris esse quis ignorat?

§, hæcte-

19
§. haftenus, pen. Insti, per quas person. cuiq; adq. l.
legatum ita, 80. ff. de Legat. 2.

CXXXIII.

*Meri tamen Iuris legatum esse non temerè statuero, præ-
sertim cum Iustiniano sit donatio.*

§. 1. Insti, de legat. l. eas, 8. ff. de cap, min.

CXXXIV.

*Quæ res ansam mihi præbet exponendi naturam sti-
pulationis & legati conditionalis. De stipulatione ita Paulus:
si filiusfam. sub conditione stipulatus emancipatus fuerit, deinde
exstiterit conditio, patri actio competit.*

l. si filiusfam. 78. ff. de V. O.

CXXXV.

*Diversimodè de Legato Pomponius. Ait enim si fi-
liosfamilias legatum sub conditione relinquatur, & filius ante
conditionem emancipetur, legatum non patri, ut stipulatio, sed
ipsi filio adquiri.*

l. quæ legata, 18. ff. de R. I.

CXXXVI.

*In ratione huius differentiae maxima est difficultas,
quam alii aliam adferunt, sed ea videtur mihi verissima,
quòd stipulatio sit Iuris, & ab initio vires habeat sive accipiat, &
proinde patri statim adquiratur, ut etiam ad heredem transeat.*

l. usufructus, 26. ff. de stip. fervor. d. l. si filiusfam, 78.
ff. de V. O. §. ex conditionalis, Insti, eod.

CXXXVII.

*Solet enim pater heredi comparari. Quemadmo-
dum enim pater cum filio, ita heres cum mortuo eadem
censetur persona: licet in eo differant, quod res filij non
E 5 quasi*

91
quasi hereditas, sed quasi peculium patri deferantur, etiam castrenses, etiam intestari.

l. 2, ff, de castrensi pecul.

CXXXVIII.

Legatum autem condicionale, quia non statim ab initio, sed vim & effectum post mortem demum accipit, conditione pendente nihil Iuris neq; ad patrem, neq; ad heredem transfert; & proinde potius Facti est, quam Iuris, atq; in singulis momentis consistit.

arg. l. bonæfidei, 48. ff. de acquir. rer. dom l, pen. ff. de divers. temporal, præscript.

CXXXIX.

Adeò legatum contemplatione donationis etiam Facti est: à quâ tamen differt, quod invito quoq; illud acquiratur, & ignoranti, & furioso.

l. filiusfamilias, 16. §, 1, ff. Qui testam, fac, poss.

CXL.

Quocirca eleganter Papinianus: Si purè res relicta sit, & legatarius non repudiavit defuncti voluntatem, rectè à vi à dominium, quod hereditatis fuit, ad legatarium transit, nunquam Factum heredis.

l. legatum ita, 80. ff. de Legat. 2. fac. l. à Titio, 64. in fin. ff. de furt. l. servum, 44. §, 1, l. si fundum, 81. §, si Titius, ff. de Legat. 1.

CXLI.

Diversum receptum est in donatione. Invitus enim ut neq; donat, a) Ita nec ei donatur. b) Hinc Ulpianus: Non potest liberalitas nolenti acquiri. c)

a) l. donari, 29. ff. de donat, b) l. invito, 69. ff. de R. I.

l. nec

20.
l. nec emere, 16. C. de Iure delib. c) l. hoc Iure, 19.
§. non potest, ff. de donationib.

CXLII.

Ratio est, quia donatio non tantum dationem, sed etiam
acceptationem postulat: quæ acceptio cum sit Facti & natura-
lis: non nisi per volentem fieri potest.

l. concilio, 7. §. quæsitum, ff. de curat. fur. fac. l. 3. C.
de heredib. instit.

CXLIII.

DONATIONEM itaq; Facti esse, & ex illis patet, quæ
jam sunt proposita, & ex eo, quod ex liberalitate nascatur,
quæ certè *liberalitas est naturalis*.

l. sed & si lege, 25. §. consuluit, ff. de hered. petit.

CXLIV.

Quò pertinere videtur *vetus illa differentia, quæ in ces-
sione nominis sive actionis erat inter emptorem & donatorem*.
Actio cessã titulo venditionis, etiam ante litem contesta-
tam transferebatur ad heredes emptoris: Cessã titulo do-
nationis non item.

l. 2. C. de O. & A. l. illam subtilem, 33. C. de donat.

CXLV.

Cuius non alia videtur fuisse ratio, nisi *quòd donatio
plus Facti contineat, & emptio plus Iuris*.

arg. l. eas, 8. ff. de cap. min. l. donationes, 25. in fin. C.
de donat. inter vir. & uxor. l. si unus, 25. §. pactus,
ff. de pact.

CXLVI.

Ecquis autem nescit, *ea quæ sunt Iuris facilius ad here-
dem transire, quàm quæ sunt Facti, quæ videlicet personalia,
& personæ coherere magis videntur.*?

l. si

1. si statulibera, 6, §, fin. ff. de stat. lib.

CXLVII.

Porrò hæc subtilitas Iuris & Facti, quamvis in plerisq; Iuris articulis insignem habeat usum: in quibusdam tamen Iustiniano displicuit.

ut in d. l. illam subtilem, 33. C. de donat. d. l. donationes, 25. C. de donat. inter vir. l. veteris, 13. C. de contrah. vel com. stip.

CXLVIII.

Dixerit aliquis: Ergo donatio planè est Facti, neq; quicquam Iuris continet? imò continet, licet plurimum Facti habeat. Nam & à Iustiniano ponitur eo loco, in quo ordine exponuntur modi civiles acquirendi dominii, a) & à Iavoleno inter res, quæ dominium transferunt, refertur.. b)

a) lib. 2. Instir. b) l. in omnibus, 55. ff. de O. & A.

CXLIX.

Dubietati verò nihil loci relinquetur tum, cum traditio intervenerit, a) licet hodie etiam ante traditionem perficiatur.. b)

a) l. qui id, 33. §. ea lege, ff. de donat. l. cum res, 4. C. de contrah. empt. b) §. namq; Instir. de actionib.

CL.

Quod clarius ut eluceat, audiamus Scævolum, qui re donata, sed mox, h. e. ante traditionem ab ipso donatore pignori data, postea tamè vacuâ eius possessione traditâ donatario, donationem rectè factam & perfectam esse adserit, salvo tamen creditori Iure suo pignoris.

l. fin. §. Lucius Titius, ff. de Donationib.

CLI.

Verisimile videbatur, donationem esse imperfectam, cum

21
cum ad dominium requiratur traditio vacuæ possessionis,
quæ hîc minimè facta, propter rem oppignoratam.

l. si me in vacuam, 34. ff. de acquir. vel am. poss.

CLII.

Sed imperfecta non est, siquidem pignus non impe-
dit, quo minus vacua possessio tradi possit, si videlicet pi-
gnoris possessio non fuerit translata in creditorem, quod
plerunq; fit in rebus soli. *Quid ita? quia pignus non consi-
stit in possessione, sed in iure.*

l. 3. §. fin. ff. Qui pot. in pign.

CLIII.

Traditio itaq; possessionis rectè hîc facta dicetur.
per inductionem, quæ est modus transferendæ possessionis
in rebus soli.

l. fistulas, 78. §. fundum, ff. de contrah. empt. l. fundi,
33. ff. de adq. vel am. poss. l. si rerum, 5. ff. de vi &
viarm.

CLIV.

Subiunxit Scævola hæc verba: *Salvo tamen creditori
Iure suo pignoris*. Scitè! quanquam enim alioqui rei alie-
næ pignus non fit, quam hîc esse aliquis dixerit, quia do-
nator prius fundum donaverit, & postea pignori dederit.

l. 2. l. rem alienam, 41. ff. de pign. act. t. t. maximè ve-
ro l. 5. & l. 6. C. si res al. pign. dat. fit.

CLV.

Ambigui tamen Iuris non erit, pignus valere, si con-
templeris fundi donati dominium, quod ante traditio-
nem fuit adhuc donatoris.

l. qui saxum, 6. ff. de donationib. verb. *quia quodammo-
do traditione meus erit.*

F

Quid

L5

CLVI.

Quid multis? omnes omninò scrupulos omnibus facilimè eximet illud Diocletiani & Maxim. rescriptum, quo monemur, *rerum dominia traditionibus, & non nudis conventionibus transferri.*

l. traditionibus, 20. C. de pact.

CLVII.

SERVITUTES, per excellentiam sic appellatæ, licet in mero Facto atq; usu consistere dicantur.

l. viæ, 17. ff. de servitutib.

CLVIII.

Adeò, ut si aliqua ex ijs legetur, ea, interveniente L. Falcidia præstari nequeat, & necessaria sit æstimatio.

l. lege Falcidia, 7. ff. ad L. Falcid.

CLIX.

Ex illâ ratione, *quia earum usus sit ita connexus, ut qui eum partiatur, naturam eius penitus corrumpat.*

D. l. viæ, l. pro parte, 11. ff. de servit. l. si fundum, 3. l. fin. ff. de servit. leg.

CLX.

Attamen Pomponium de fructuario dixisse scribit Ulpianus, *actionem confessoriam ei non dari.*

l. 2. §. fin. ff. si serv. vindic.

CLXI.

Quid ita? certè non aliâ de causâ, quàm quod in eâ quærat de *Iure*, & ea actio nulli alii competat, quàm Domino fundi.

D. l. 2. §. hæc autem in rem actio, & §. fin. verbis: *alibi enim de Iure, &c.*

Eundem

CLXII.

Eundem verò interdicto de itinere uti posse, idem Ulpianus ex ejusdem Pomponij sententia confirmat.

D. l. 2. §. fin.

CLXIII.

In interdicto enim illo quæritur de *Facto*, an quis hoc anno usus sit vel modico tempore, h. e. non minus quàm XXX. diebus.

D. §. fin. verbis: *alibi de Facto, ut in hoc interdicto queritur.* l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itin, actuq; priv.

CLXIV.

USUSFRUCTUS Paulo IC. est Ius alienis rebus utendi fruendi salva rerum substantia, a) & eundem in Iure consistere docet Iustinianus. b)

a) l. 1. ff. de usufr. b) §. incorporales, Instit. de reb. corp. & incorp.

CLXV.

Indè etiam in multis casibus dicitur pars dominii.

l. 4. ff. de usufr. l. cum filius, 76, §. dominus, ff. de legat. 2.

CLXVI.

Sed quid Ulpianus? *usufructum consistere innuit ex Facto aliquo eius, qui fruitur & utitur.*

l. un. ff. Quando dies usufr. leg. ced.

CLXVII.

Iuris ergo & Facti erit usufructus, quod patet ex integro illo textu, cuius præcipua capita, & ad hoc meum institutum pertinentia proponam. Ait Ulpianus: *Legati usufr. diem cedere semel, aliter atq; si cui in dies, vel in menses, vel in annos singulos quid legetur.*

F 2

D. l.

55
D. l. un. l. si in singulos, 4. ff. de ann. leg. l. i. C. quando dies legat. ced. ubi aiunt Impp. *Non semel diem eius legati cedere, sed per singulos annos, initio cuiusq; anni. Ita in aliis cedit singulis mensibus, singulis diebus.*

CLXVIII.

De usufructu dubitari poterat, quia in Facto sive perceptione consistat, & tum demum sit, cum quis frui potest, quod fit saepe & quotannis; Unde videbatur diem eius non semel, sed saepe pro multitudine perceptionum cedere debere.

Sanè qua in Facto consistunt, ea in momentis sunt posita, & si Factum iteratur, ipsa quoq; saepius esse necesse est, l. i. §. interdum, v. Celsus & Iulianus, ff. de usufr. accresc.

CLXIX.

Verum hoc nihil obstante dicit IC. *Ususfructus diem semel cedere*: eo ipso indicans, usumfructum non planè esse Facti, sed quoad perceptionem sive fruitionem, à quâ Ius ipsum sit distinguendum.

l. si usufructus fundi, 66. in fin. ff. de Iure dot.

CLXX.

Quamobrem autem aliter obtineat *in legato in dies, vel in menses, vel in annos singulos*, res plana est; tum quia prorsus in Facto illud consistat; tum quia sit multiplex & non unum.

l. pen. ff. de cap. min. l. cum in annos, 11. ff. de ann. leg. l. cum in annos, 10. cum 2. LL. seqq. ff. quando dies legat. ced.

CLXXI.

Adjungit tamen Ulpianus fieri posse, ut usufr. saepe cedat, puta si in annos, vel menses, vel dies singulos legetur.

D. l.

23
D. l. un. v. unde quæritur, ff. Quando dies ususfr.
leg. ced.

CLXXII.

Probè! plura enim censentur legata, & singulis annis
& mensibus alius ususfr. atq; ita probavit Marcellus etiam
in eo, cui alternis diebus ususfructus legatus erat.

D. l. un. v. & puto, v. & ita. *Commemoratio enim tem-
porum repetitionis potestatem habet, l. 2. §. si non, ff.
quib. mod. ususfr. am. Adèò rectè ususfr. sic potest legari,
utpote dominio similis, uti & in diem constitui, l. ususfru-
ctus, 4. cum l. seq. ff. de usufr. l. & puto, 16. ff. fam.
ercisc.*

CLXXIII.

Differunt itaq; annum legatum, & in menses, & in
dies à legato ususfructus in eo, quoties dies cedit, de quo
modo dictum; & in illo, quando cedat, de quo hoc tenen-
dum, quod ususfr. cedat aditâ tandem hereditate, annui
& cæterorum legatum ante aditionem, & ipso tempore
mortis.

D. l. un. §. dies, ff. Quando dies ususfr. leg. ced. l. nec
semel, 12. §. item Celsus, ff. Quando dies legat. ced.

CLXXIV.

In usufructu quare id receptum sit, eleganti Ulpianus
ostendit ratione, & ex ipsâ ususfr. naturâ desumptâ, qua esti-
matur ab eo ex fruitione sive perceptione, qua facti est.

D. §. dies, verb. *Tunc enim constituitur ususfr. cum quis
iam frui potest.*

CLXXV.

Quam quis non vehementer probet? quid verius dici
queat, quam tum demum esse usumfr. cum & perceptio
esse potest, sine quâ est inutilis?

F 3

Sanè

55
Sanè ususfructus non censetur esse in rerum natura, antequam frui, & fructus ipsos percipere quis possit. At *fruitio ante aditionem nulla est, eò quod tum de- mum possessio & traditio legati, ex qua pendent fructus, fiat.* Quod si ususfr. verè non est ante aditionem, Ergo nec dies eius antè cedere potest.

CLXXVI.

Alibi tamen aliam idem adfert rationem, à Iure cessionis petitam, qua demonstrat, usumfr. ad heredem non transferri, & idcirco frustra esse, si antè quis diem eius cedere dixerit.

l. nam cum, 3. ff. Quando dies legat. ced.

CLXXVII.

Quod melius intelligetur, si meminerimus cessionis diei legatorum finem præcipuum esse *transmissionem ad heredem, a)* quoniam verò ad heredem ususfructus non transmittitur, *b)* frustra diceretur cedere diem.

a) l. un. §. in novissimo, C. de cad. toll. b) §. finitur, Instit. de usufr.

CLXXVIII.

Annui legati diem à morte cedere dixi, licet me non lateat, illud æquè non transferri ad heredem. a) Discrimen eliciendum esse autumo *ex ipsa mente testatoris, quæ ea fuisse præsumitur, ut annus, vel mensis, vel dies numeretur à die obitus sui,* quam præsumptionem nemo temerè induxerit in usufructu legato.

a) l. in singulos, 8. ff. de ann. leg. b) *nisi fortè & is legatus sit vel in annos singulos, ut in d. l. un. v. unde quæri, ff. Quando dies usufr. leg. ced.*

CLXXIX.

Pergit Ulpianus, aitq; ob eam causam (quod videlicet

cet ususfr. legati dies non cedat ante aditionem hereditatis) & si servo hereditario ususfr. legetur, Iulianum scripsisse, quamvis caetera legata hereditati adquirantur: in ususfr. tamen personam domini expectari, quae uti & frui posset.

D. l. un. §. dies, v. hac ratione, ff. Quando dies leg. ususfr. ced.

CLXXX.

Quae Iuliani sententia eâ nititur ratione, quod hereditati non adquirantur illa, in quibus vera persona requiritur, ut est usufructus, qui debetur personae,

init. t. Instit. de usufr. l. usufructus, 26. ff. de stipul. fervor.

CLXXXI.

Perceptio sanè, quam Facti esse multoties declaravi, personam desiderat, non fictam, qualis hereditas, quae defunctum repraesentat, cum *fictiones locum habeant in ijs, quae sunt Iuris, & non in ijs, quae sunt Facti.*

arg. l. quod dicitur, 130. ff. de V. O.

CLXXXII.

Prætermittenda hîc est minimè celebris illa dissensio, quae censetur esse inter Ulpianum & Celsum. Illa enim, quam graviter exercuit ingenia veterum & recentiorum Interpp. tam feliciter ex hoc principio dirimetur.

l. i. §. deniq;, ff. de usufr. ad cresc. l. & Proculo, 20. ff. de legat. i.

CLXXXIII.

Species Facti est: *Testator servo communi fundi usufr. legavit, alter ex Dominis repudiat legatum, quaritur, an eius portio alteri dominorum ad crescat?* Ulpianus adfirmat.

D. l. i. §. deniq;.

Con-

75

CLXXXIV.

Contrà Celsus, & Proculo placuisse, & à patre sic accepisse ait, quod servo communi legatum sit, si alter dominorum omitteret, alteri non adcrefcere.

D. l. & Proculo, 20. ff. de Legat. 1.

CLXXXV.

Videri poterant hæc esse contraria, sed non sunt. Loquitur enim Ulpianus de usufructu: Celsus de proprietate.

Melius enim & rectius hac distinctione res illa componetur, ac si cum alijs fatear, nihil me habere, quomodo Celsi partes defendam, nisi in eo quoq; ipsum cum patre & Proculianis dissensisse à Sabinianis.

CLXXXVI.

In usufructu servo legato ideo locum habet Ius adcrefcendi, quod usufructus sit Ius planè personale, unde potius servi persona inspicitur, quàm domini.

l. 3. §. ult. ff. Quib. mod. usufr. am. l. ult. C. de usufr.

CLXXXVII.

Aliud receptum est in proprietate sive dominio, quod reale potius & planè Iuris est, neq; momento in servo consistit: Cum usufructus habeat aliquid Facti propter perceptionem sive fruitionem.

l. placet, 79. ff. de adq. vel om. hered. l. un. ff. Quando dies usufr. leg. ced.

CLXXXVIII.

Mixtum esse usumfructum, etiam, ex illo deprehendi potest, quòd fructuarius rectè eum alij vendat & donet.

l. arboribus, 12. §. usufructuarius, l. cui usufructus, 67. ff. de usufr.

Quam.

Quamvis inter emptionem & donationem hæc sit differentia, quod fructuarius uti videatur emptore non utente: contra si donatarius non utatur, nec fructuarius videatur uti.

l. non utitur, 38. v. planè, l. quod si, 40. ff. de usufr.

CXC.

Cuius differentia hanc rationem adfert Caius, *quia is, qui precio fruitur, non minus habere intelligatur, quam qui principali re utatur-fruatur.*

l. quia qui, 39. ff. eod. h. e. quia in emptione fructuarius aliquid recipit loco rei, ita ut re ipsa fruatur; in donatione nihil recipit.

CXCI.

Idem tamen usumfructum nullo modo cedere potest extraneo.

§. finitur, Instit. eod. h. e. Ius ipsum ususfructus in alium transferre neq, vendendo, neq, donando, neq, alia via potest. Et si transferat, nihil agit, ut loquitur Imp. in d. §.

CXCII.

Aliàs enim id sequi necesse sit, contra certas & manifestas leges Ius personæ ad alium posse transferri.

l. sicut, 3. §. fin. ff. Quib. mod. usufr. am.

CXCIII.

Exinde liquet, posse fructuarium perceptionem fructuum vendere, donare, quæ res Facti est: at usumfructum, h. e. Ius ipsum in extraneum non posse transferre, a) licet in Dominum possit. b)

a) *D. §. finitur, l. si usufructus, 66. ff. de Iure dot.*

G

Redde-

25

Redderet enim rem deteriore, dum fieret usufructus diuturnior. b) Est enim regula Iuris antiqui, omnes licentiam habere his, quæ pro se introducta sunt, renunciare, l. si quis, 29, C. de pact. l. si iudex, 41. ff. de minorib.

CXCIV.

Propositionibus hisce de usufructu non adeo fortasse infructuosus, adijciam quasdam de *submissioibus fatuum*, quem insignem locum accuratè tractant Ulpianus & Pomponius.

l. arboribus, 12. §. fin. l. vetus, 68. §. fin. l. vel inutilium, 69. cum l. seq. ff. de usufr.

CXCV.

Submittere (inquit Ulpianus) *Facti est*, h. e. nihil aliud est, quam dispertire & divisionem quandam facere capitum gregis, ut intelligatur, quæ capita sint proprietarii, quæ fructuarii.

l. quid ergo, 70. §. fin. ff. de usufr.

CXCVI.

Videbatur potius esse Iuris, quandoquidem per submissionem Dominium submissorum proprietario acquiritur.

d. l. quid ergo, 1. §. interim.

CXCVII.

Cæterum rectè constat esse Facti, quoniam submittere idem est, ac factum illud præstare toties, quoties gregis, vel armenti, vel equitii, h. e. universitatis usufructus legatus est, puta substituere, sufficere, supplere.

D. l. quid ergo, §. sed quod dicitur.

CXCVIII.

Neq; refert, quod inde sequatur *dominium*, quod est Iuris,

Iuris, cum & traditione dominium oriatur,

l. traditionibus, 20. C. de pact. l. consilio, 7. §. fin. ff. de curatorib. fur.

CXCIX.

Affinitas quædam cum usufructu est **DOTI**, quam contemplatione dominii, quod marito acquiritur, si Iuris quis esse dixerit, meo iudicio non peccabit.

Instit. Quib. alien. lic. vel non, verb. *quamvis ipsius sit*, l. cum prædium, 23. §. idem respondit, 4. ff. ad Municip. l. doce, 9. C. de R. V. ubi dicitur *maritum res dotales vindicare, non uxorem. Quis verò dubitet, quin rei vindicatio competat Domino.* l. in rem, 23. ff. de R. V.

CC.

Contemplatione autem fruitionis, ex re dotali profectæ, omninò Facti erit.

arg. l. un. ff. quando dies ususfr. leg. ced. l. si ususfructus, 66. ff. de Iure dot.

CCI.

Digrediar ad **USUM**, qui similis usufructui, quòd is quoq; sit servitus personæ, iisdemq; modis & constituitur & finiatur.

l. 1. ff. de servit. l. omnium, 3. §. fin. ff. de usufr.

CCII.

Sed differt ab eodem cum in aliis, tum in hoc, quòd fructuarius omnem rei utilitatem percipiat: *a)* Usuarius non omnem, sed exiguam, sive tantulam, quæ ipsi sit factis ad usum vitæ quotidianum: *b)* Ille perceptionem fructuum ad alium transferre potest: *c)* hic non item. *d)*

a) l. Mævius, 66. §. pen. ff. de Legat. 2. *b)* §. minus, Instit. de usu & hab. *c)* l. arboribus, 12. §. 2. l. cui usus-

G 2

fructus,

05
fructus, 67. ff. de usufr. d) l. sed neq; 8. l. inq; eo, 11.
ff. de usu & habit.

CCIII.

Ista verò differentia toleranda non est, quam adferunt
magni nominis interpretes, suæq; Gallia ornamentum plane
singulare, qui vult, *usum magis esse Iuris, quam Facti; &
usum fructum magis esse Facti, quam Iuris.*

tractat. 5. ad African.

CCIV.

Operæ-precium erit, examinare hinc integrum Africanum
locum, ut & pateat dictæ differentia absurditas, &
alia, quæ commentus est interpres, removeantur. Ait
Africanus: *Filios familias, vel servo, adium usu legato; & utile
legatum esse existimo, & eodem modo persequutionem eius com-
petituram, quod competert, si fructus quoq; legatus esset. Itaq;
non minus absente, quam presente filio, servove; pater, domi-
nusve in his adibus habitabit.*

l. 17. ff. de usu & habit.

CCV.

Cui possibile fuit vel summo digito Iuris civilis vo-
lumina tangere, illi obscurum esse non potest, *usum esse
Facti, & aliquid personale, quod ipsum impedimento futu-
rum videbatur, quamobrem ad patrem aut Dominum
non transiret.*

argl. qui heredi, 44. ff. de condit. & dem. l. quod dici-
tur, 130. ff. de V. O.

CCVI.

Nihilominus Africanus ait, eiusmodi legatum esse
utile, usumq; patri aut domino acquiri, vel quia in usu ali-
qua contineatur utilitas ad patrem & dominum redun-
dans,

27
dans, vel quia usus non est ita angustus & personalis, quin
liceat saltem conjunctissimas personas recipere.

l. 2. §. 1, cum 2. LL. seqq. ff. de usu & hab.

CCVII.

Addit: *absentiam filij vel servi non impedire, quo minus
pater dominusve utatur, quod fit propter summam con-
junctionem inter patrem & filium, & jus acquisitionis,
cuius hodie tanta est potentia, ut nec mors filij vel servi
extinguat legatum, patre dominove etiamnum super-
stite.*

l. ult. C. de usufr.

CCVIII.

Atq; haecenus de responso ipso Africani, & rationibus,
quibus suffulcitur. Inspiciamus quæ attulit magnus in-
terpres. Opinatur ille rationem dubitandi in d. l. 17. hanc
esse, *quod usus sit Ius merum*: at ego potius dixerim esse
Factum.

arg. l. usus, 19. ff. de usu & hab. ubi usus dicitur indi-
viduus, non aliam ob causam, quam quod in Facto
mero consistat.

CCIX.

Quippe si Ius esset usus, nulla emergeret dubitatio,
quandoquidem *Iura omnia statim adquiruntur patri, & mul-
tò magis Domino; Facta non omnimodò.*

l. placet, 79. ff. de adq. vel om. hered. §. sed cum Fa-
ctum, Instit. de inutilib. stip.

CCX.

Filium familias *nullius Iuris capacem esse existimat. Ma-
le!* cum enim sit liber homo, quidni Iuris sit capax?

l. si longius, 18. §. 1. l. tam ex contractibus, § 7. ff. de

G 3

iudic.

53
iudic. l. 3. §. fin. ff. de pecul. l. filiusfam. 39. ff. de O.
& A. ubi ait Caius, *filiumfam. ex omnibus causis tan-*
quam patremfamilias obligari.

CCXI.

Ex istâ Iuris incapacitate, quam comminiscitur, effi-
ci putat, ut dubitetur, an filiusfamilias rectè sibi stipuletur,
Habere licere? cum ea stipulatio Ius in se contineat.

l. stipulatio ista, 38. §. hi qui, ff. de V. O.

CCXII.

Id verò ab Ulpiani mente alienum, qui *de servo qua-*
estione motam ait, an rectè stipuletur, *non de filiofamilias.*

D. §. hi qui, verb. *sed si servus fuerit stipulatus, &c.*

CCXIII.

Eadem de causâ non fuisse quæsitum scribit de usufru-
ctu, an filiofamilias legari possit, *quia sit Ius.* Imò cum
sit Ius, econtrariò quæsitum non fuisse rectè statuero.

D. l. filiofamilias, 17. ff. de usu & habit. verb. compe-
teret, si fructus quoq; legatus esset.

CCXIV.

Vetus est proverbium, quo *vara vibiam sequi perhi-*
betur, quod accidisse quoq; summo interpreti censueris.
Ille humani aliquid passus ubi scripserat, usumfructum
esse Facti, usum Iuris; exinde concludit, *illum eâ de causâ*
esse dividuum, hunc individuum.

Id verò *apertissimis repugnare Iuris principiis* facilè patet
ex illis, quæ de usu & usufructu hactenus memorata
sunt.

CCXV.

Hæc & de responso Africani, & de interpretatione
incomparabilis Iurisconsulti, ex quibus manifestè elucet,
usum-

24
usum fructum revera Iuris esse, & usum Facti; quem tamen & Iuris aliquid habere illud arguit, quod capitis minutione perimatur.

l. 3. in fin. ff. de usufr.

CCXVI.

Proximum est, ut dispiciatur de HABITATIONE, quæ facultas gratis per se habitandi in alieno, ad certum tempus, & plerunq; quamdiu habitator vivet.

l. si habitatio, 10. §. utrum, ff. de usu & habit.

CCXVII.

De qua olim dubitatum fuit, an ad usum, an ad usum fructum esset referenda, ut & de Emphyteusi, quæ à quibusdam locatio, à quibusdam venditio existimabatur.

l. cum antiquitas, 13. C. de usufr. §. adeo, Instit. de Locat. & conduct.

CCXVIII.

Et usui quidem adeò propinqua erat habitatio, ut & eius nomine contineri putaretur usus, a) & effectum idem penè esse usus & habitatio dicerentur. b)

a) l. si Titio, 33. ff. de usufr. b) l. si habitatio, 10. ff. de usu & habitat.

CCXIX.

Rectius autem *Habitatio* tertium tandem Ius, distinctum ab usufructu & usu haberi cepit.

§. Sed si cui, Instit. de usu & habit. d. l. cum antiquitas, 13. C. de usufr.

CCXX.

Communia inter eam & Usum sunt, quod tùm is, cui usus ædium, tùm is, cui habitatio concessa est, & per se habitare

45
bitare debent, non per alium: a) quod Ius suum nec ad heredem transmittere, nec alij cedere possunt: b) quod personas, quas uni licet recipere, easdem etiam alteri liceat. c)

a) l. cæterum, 4. l. sed neq; 8. ff. de usu & habit. b) l. si habitatio, 10. d. t. c) l. 2. & al. LL. ff. d. t.

CCXXI.

Differunt tamen, quòd usus, ceu ususfructus, quinque modis finiatur, nimirum *morte, capitis deminutione, non-utendo, consolidatione & rei interitu.* a) Habitatio tribus; non *capitis deminutione, neq; non-utendo.* b)

a) pr. Instit. de usu & hab. & hinc est, quod in ff. est communis. Quib. mod. usus vel usufr. am. b) l. habitatio, 10. ff. de usu & habit.

CCXXII.

Habitatio enim est Facti, & naturaliter consideratur: quæ verò sunt Facti, illis duobus modis non tolluntur.

D. l. 10. l. pen. ff. de cap. min. l. i. 2. §. ff. de oper. servor.

CCXXIII.

Porrò evenit interdum, ut in habitatione paulò plus sit Iuris, quam in usu. Is enim qui *habitationem habet, eam locare alij potest, a) qui usum, non potest.* b)

a) §. sed si cui, Instit. de usu & habit. l. cum antiquitas, 13. C. de usufr. b) l. inq; eo, 11. ff. de usu & habit.

CCXXIV.

Vice-versâ usus nonnunquam plus continet, quam habitatio: nam *hæc tantum Ius habitandi; usus & habitandi Ius, & alimenta necessaria continet.*

l. plenum, 12. §. 1. ff. d. t. l. legatis, 6. ff. de alim. vel cibar. legat.

CON-

CONDITIO reddendarum rationum cum partim in dando, partim in faciendo sit posita, alia erit Juris, alia Facti.

l. cum servus, § 2. ff. de condit. & demonstrat. ubi de hac condicione ait Callistratus: *Nos neq³ conditionem meram putamus esse, quæ in datione existit: neq³ meram conditionem, quæ in Facto sit: sed eam conditionem, quæ ex mixturâ quadam consistit.*

CCXXVI.

STIPULATIONEM Juris esse, præter ea, de quibus supra multis explicatum, etiam clarè patet ex verbis Modestini, ita inquentis: *Ea, quæ civiliter acquiruntur, per eos, qui in potestate nostra sunt, adquirimus, veluti stipulationem.*

l. ea quæ civiliter, § 3. ff. de acquir. rer. dom.

CCXXVII.

Civilem esse dicit, intuitu videlicet finis sive effectus, h. e. obligationis & actionis, quæ ex stipulatu nascitur.

pr. Instit. de O. & A. l. obligationum, § 3. ff. de O. & A.

l. si unus, § 27. §. pactus, ff. de pact.

CCXXVIII.

Ad actum sanè si respiciamus, h. e. ad interrogationem & responsum, haud dubiè stipulatio Facti & naturalis erit existimanda, ut etiam alii contractus.

l. consilio, § 7. §. quæsitum, ff. de curator. fur.

CCXXIX.

SOLUTIO alia est civilis, alia naturalis. Civilis est Juris, sive Iure contingit, & propriè ac specialiter liberatio nuncupatur.

H

l. libe-

95
l. liberationis, 47. ff. de v. §. l. solutionis verbum, § 4.
l. prout, 80. ff. de solutionib.

CCXXX.

Naturalis est Facti, de quâ sic Marcianus : Solutam pecuniam intelligemus utiq; naturaliter, si numerata sit creditori.

l. solutam, 49. ff. de solut. fac. l. pen. ff. eod. tit.

CCXXXI.

Minimè verò hîc adsentior viro cuidam docto, qui solutionem quidem Iuris & Facti esse non negat, sed opinatur, *omnem liberationem non esse solutionem*, quamvis omnis solutio sit liberatio.

per. l. sub condicione, 16. l. solutione, 23. l. si creditor, 26. ff. de solut.

CCXXXII.

Habent enim se invicem hæc duo, non tanquam genus & species, sed tanquam causa & effectus, & propterea si qua liberatio est, solutio est; si qua solutio, liberatio.

D. l. liberationis, 47. ff. de v. §. l. hoc Iure, 86. ff. de solutionib.

CCXXXIII.

An Possessio sit Facti, an Iuris, an deniq; Iuris & Facti, valdè controversum est apud interpretes. Interdum enim negatur esse Iuris, & dicitur esse Facti.

l. i. §. furio sus, 3. verb. eam enim rem Facti, non Iuris esse, l. deniq; 19. ff. ex quib. caus. maior.

CCXXXIV.

Contrà dicitur plurimum ex Iure mutuari, & non tantum esse corporis, sed etiam Iuris.

l. possessio, 49. in pr. & §. i. ff. de acquir. vel am. poss.

Pleriq;

Pleriq; & rectè nisi fallor existimant, *possessionem obtinere mixtam naturam*, & in se consideratam pro usu & rerum insistentiâ, dici Facti; Iuris verò, quo ad effectum, & virtutem possessioni tributam.

arg. l. nemo, 10. C. de acquir. vel retin. posses.

CCXXXVI.

Atq; his in effectu consentire videntur, qui docent, *possessionem esse Iuris, ratione dominii, quod parit*, & quando pro possessione conservanda Ius nobis est quæsitum: esse Facti, *ratione comprehensionis*, & quo ad actum ipsum corporalem insistenti;

Quæ doctrina utiq; verissima confirmatur passim r. r. de acquir. poss.

CCXXXVII.

Nam quod alii distinguunt inter *naturalem & civilem, possessionem*, & illam dicunt Facti, hanc Iuris & Facti, illud recipiendum non est; cum naturalis quoq; possessio non tantum Facti, sed & Iuris sit. Ecce! *Fructuarius possidet naturaliter propter usumfructum, non dominii, sed ususfructus Iure, & Ius utendi fruendi potius, quam fundum.*

l. acquiruntur, 10. §. fin. ff. de acquir. rer. dom. l. 1. §. unde est quæsitum, ff. Quod legator.

CCXXXVIII.

Qui, si naturali possessione dejectus sit, datur ei interdictum *Unde vi.*

l. 3. §. pen. ff. de vi & vi arm.

CCXXXIX.

Creditor item corporale pignus possidet naturaliter. Iure pignoris, a) quia à debitore possessio dimissa, & in eum translata est. b)

H 2

a) l. in

08
a) l. in hac, 3. §. fin. ff. ad exhib. b) l. cum & sortis, 35.
§. pignus, ff. de pign. act.

CCXL.

Ita tamen est translata, ut per eum debitor possideat,
& usucapiat, quamdiu vivit, nec sibi suoq; nomine credi-
tor, nisi post mortem debitoris.

l. pignori, 13. ff. de usucap. l. cum notissima, 7, §. sed
cum illud, C. de præscript. 30. vel. 40. annor.

CCXLI.

Est ergo *naturalis quoq; possessio Iuris*, quamvis propriè
Facti sit. *Civilis & vera possessio est partim Facti, partim Iu-
ris*. Hæc multos habet effectus Iuris, illa non item. Et
hinc est, quod illa in servum cadat, hæc non cadat.

l. stipulatio ista, 38. hi qui, cum §. seq. ff. de V. O.

CCXLII.

Magna verò huius rei est utilitas. Nam quod posses-
sio sit Facti, ex eo sequitur, *pupillum etiam sine tutore posse
incipere possidere, si modo eius ætatis sit, ut intellectum capiat.*

l. i. §. furiosus & pupillus, v. o filius, l. quamvis, 32, §.
fin. v. pupillus, ff. de adq. vel am. poss.

CCXLIII.

Est enim naturalis possessio nuda tantum rei detenta-
tio, neq; requirit auctoritatem tutoris, quæ est Iuris.

D. v. o filius, §. i. Instit. de tutel.

CCXLIV.

Non tamen ut pupillus possessionem acquirit nudè
rem adprehendendo, ita & nudè eam abijciendo vel dis-
cedendo possessionem alienare potest.

l. pupillus, 11, ff. de adquir. vel amit. poss.

Et si

Et si enim possessio naturalis est Facti: tamen & animum requirit, tam in amittendo, quam in acquirendo, qui in pupillo ut ut sit, est tamen infirmus,

l. quemadmodum, 8. ff. d. t. §. pen. Instit. de obligat. quæ ex del. l. pupillum, 111. ff. de R. I.

CCXLVI.

Quid? quod modo ostensum, naturalem possessionem non tantum esse Facti, sed etiam Ius aliquod continere. Verissimum autem est, pupillum nihil Iuris sine tutore posse alienare.

§. nunc admonendi, Instit. quib. mod. al. lic. vel non, l. pupillo, 15. ff. de solutionib.

CCXLVII.

Ex eodem sequitur, *captum ab hoste possessionem rerum suarum amittere, sed Iura earum retinere.*

l. cum heredes, 23. §. in his, ff. de adq. vel am. poss.

CCXLVIII.

Ecquid enim possit possidere, cum ipse ab alio possideatur.

l. homo liber, 54. ff. de acquir. rer. dom. l. ait Prætor, 23. ff. ex quib. caus. maior. l. quæ in servitute, 118. ff. de R. I.

CCXLIX.

Quæ ratio stricto Iure convenit & dominio & possessioni, ut scilicet is, qui est in alieno dominio, neq; dominium neq; possessionem retinere possit. Singularem autem Iure receptum est, ut dominium non amittatur captivitate.

15
D. l. cum heredes, §. in his, verb. in retinendo Iurare-
rum suarum singulare Ius est.

CCL.

Ratio differentiae est facilis, quia *lex*, aut *interpretatio*
& *ars Iuris* facere potest, ut *captus ab hoste Iura non videatur*
amittere, sed retinere: at in possessione, quia ea est Facti & na-
turalis, atq; corporalem comprehensionem postulat, non potest
lex vel ars & fictio Iuris facere, ut ea non interrumpatur.
vel non amittatur.

l. si is qui pro emptore, 1 §. ff. de usucapionib.

CCLI.

Deniq; ex eodem sequitur, *possessionem non adquiri igno-*
ranti, nisi ex causa peculiari, cum Ius adquiratur ignoran-
ti & dormienti, imò invito.

l. etiam, 32. ff. de adq. rer. dom. l. 1. §. itema adquiri-
mus, l. quod servus, 24. l. peregrè, 44. §. quæsitum, ff.
de adq. vel am. poss. l. nunquam, 31. §. si servus, l. ju-
sto, 44. §. fin. ff. de usucap. l. qui à servo, 16. ff. de
O. & A.

CCLII.

Addidi: *Nisi ex causa peculiari: Toto enim cælo illos*
Errare puto, qui volunt, etiam extra rem peculiarem pos-
sessionem per servum quæri ignorantibus, quia Ulpianus:
scripserit, servum Domino adquirere possessionem ignorantibus,
nec adjecerit, in re peculiari.

l. si me, 34. §. servus quoq; ff. de adq. vel am. posses.

CCLIII.

Quasi verò non sæpe quid in uno loco proferatur
simpliciter, quod tamen aliunde distinctionem recipiat!

Vid. l.

32

Vid. l. si servo, 28. ff. de usucap. ubi simpliciter furiosus
& infans usucapere per servum dicuntur, quod utiq; in-
telligendum in re peculiari.

CCLIV.

Producunt quoq; auctoritatem Pauli, ac si tradat Do-
minum ignorantem per servum possidere, imò usucape-
re, sive peculiari, sive domini nomine rem teneat.

l. nunquam, 31. ff. cod. t.

CCLV.

Ea verò mens Pauli non est. Quærit enim principaliter,
an Dominus, qui per servum possidere & usucapere ceperat,
postea desinat possidere & usucapere propter servi furorem super-
venientem? Quod negat. Et rectè! Furor enim est Facti, &
proinde non interruptit Usucapionem, quæ est Iuris.

l. bonæ fidei, 48. §. 1. ff. d. t.

CCLVI.

Nituntur insuper verbis Iavoleni, qui adserat, *servum*
Domino ignorantem acquirere possessionem justam, non verò in-
justam. Quis enim non videt, verba Iavoleni de causâ pe-
culiari esse intelligenda?

l. quod servus, 24. ff. de adquir. vel amittend. poss.

CCLVII.

Ergo igitur ita concludendum erit: *Quod quis per se*
non acquirit ignorans, id neq; per servum ignorans acquirit:
Possessionem verò per se non acquirit ignorans, Ergo
neq; per servum sic acquiret.

Est enim possessio Facti & animi, & omnimodo scien-
tiam requirit, l. 1. §. 3, & l. 3, §. 3, ff. d. t.

Exce-

55

CCLVIII.

Exceptio est duplex, una in *re peculiari*, de qua modo dictum, cuius hæc est ratio, quia domino, cum semel consenserit, grave & molestum sit futurum, si cogeret ad singulare momentum noviter consentire, & singulas species aut causas peculii sive rerum peculiarium inquirere.

l. peregrè, 44. §. quæsitum, ff. d. t.

CCLIX.

Est & hæc ratio, quod *peculio acquirens servus videatur sibi acquirere, & non Domino*. Est enim servi quasi pusillum patrimonium: & proinde servi voluntas & animus præcipuè spectatur.

l. 2. §. si servus, cum §§. seqq. ff. pro empr.

CCLX.

Altera exceptio est in *Procuratore*, per quem ignorantiquoq; acquiritur possessio.

§. ex his. Instir. per quas pers. cuiq; adq. l. si me in vacuum, 34. ff. de adq. vel am. possess.

CCLXI.

Quamvis autem, quoad possessionem similitudo sit inter procuratorem & filium familias & servum, cum acquirunt ignorantiquoq; *dissimilitudo tamen est inter eos, quoad usucapionem*. Quæcunq; enim Procurator, eadem & Dominus, licet ignorans, possidet, sed non usucapit, nisi sciens.

l. possessio, 49. §. ult. ff. de adq. vel am. poss.

CCLXII.

Verùm quæ filiusfamilias, quæ servus possidet peculiariter, ea Dominus non tantum possidet, sed etiam usucapit ignorans.

l. i. §.

l. i. §. item adquirimus, ff. d. t. l. Labeo, §. l. nunquam,
3. i. §. si servus, ff. de usucap.

33

CCLXIII.

Diversitatis ratio inter procuratorem & inter filium-
familias & servum; item inter possessionem & usucapio-
nem, hæc est, *quia possessio sit & Iuris, & Facti: Sed usucapio
meri Iuris.* Hæc per liberam personam non acquiritur.:
Illa ut adquiratur, partim utilitatis causa, partim etiam
Iuris prudentia receptum est.

D. §. ex his, Instit. per quas pers. cuiq; adq. l. solum,
1. i. §. per liberam, ff. de pign. act. l. i. C. de adq. vel
ret. poss.

CCLXIV.

Utilitatis causa certa est & manifesta, quia procurato-
rum usus cum sit planè necessarius, valde esset incommo-
dum, si procuratorib. permetteretur emere, mutuum pe-
tere, aliaq; negotia obire, & tamen nihil possent accipere
aut Domino adquirere.

t. t. ff. & C. de procurat.

CCLXV.

Iuris ratio est obscurior. videtur autem hæc esse, *quia
possessio sit partim Facti, & naturale quid habeat.* Iam verò
regula & Iurisprudencia suadet, *ut in naturalibus homo ho-
mini profit, ut solvendo unus pro altero eum liberet, etiam
invitum & ignorantem.*

l. solvendo, 39. ff. de negot. gest. s. servus eâ lege, 7. in
fin. ff. de serv. export.

CCLXVI.

In civilibus, sive ijs, *que planè sunt Iuris, non ita temerè
conceditur, ut homo liber alienis se rebus immisceat.*

l.

l. culpa,

33
l. culpa, 36. ff. de R. I.

CCLXVII.

Hic per opportunè refelli posse existimo, illorum sententiam, qui contendunt, *possessionem esse usum quendam rei*. Id enim est præter mentem Iaboleni, qui in ea significatione possessionis verbum nunquam accepit.

quæstio est, 115. ff. de V. S.

CCLXVIII.

Ufus enim rei neq; genus, neq; forma, neq; finis, sed *effectus est possessioni cum Dominio & plerisq; aliis causis communis*.

l. qui scit, 25. §. fructus, 45. ff. de usur. l. si in lege, 203. ff. de v. S.

CCLXIX.

Deinde eiusdem rei possessores eodem possessionis genere simul & semel in solidum esse nequeunt: a) Ufus autem eiusdem rei ex eadem causâ simul plurium in solidum esse potest. b)

a) l. possideri, 3. §. ex contrario, ff. de adq. vel am. poss. b) l. si ut certo, 5. §. fin. ff. commod.

CCLXX.

Possessionem item retinemus per quemcunq;, qui nostro nomine sit in possessione, vel rem corporaliter teneat, veluti per procuratorem, hospitem, amicum, colonum, inquilinum, commodatarium, depositarium, conductorem &c. a) At usus omnimodò transfertur. b)

a) l. generaliter, 8. l. si quis rem, 20. l. si id quod, 25. §. 1. l. si aliquam, 28. l. qui universas, 30. §. quod per colonum, & §. si ego, cum duab. LL. seqq. l. res pignoris 34. l. si de eo, 40. in pr. & §. 1. ff. de acquir. vel am.

poss.

poss. l. rei commodatæ, 8. & l. seq. ff. commod. b) l.
1. l. 3. §. fin. l. seq. l. 5. §. fin. l. eum qui rem, 10. l. ad
eos, 19. ff. commod.

34

CCLXXI.

Tandem ambiguitas & perplexitas existeret, si possessionem diceremus esse rei usum, quem pro servitute, seu Iure utendi re alienâ, salvâ eius substantiâ, Iurisconsulti usurpant. a) Indè manifestum est, *laboleno nunquam venisse in mentem, ut possessionem appellaret usum.* b)

t. r. Instit. de usu & hab. b) l. quæstio est, 115. ff. de V. S.

CCLXXII.

His ita propositis, tractandum erit de eo, **QUARE QUID SIT IURIS ET FACTI**, & unde cognosci possit, quæ quæstio huius argumenti est summa & gravissima.

CCLXXIII.

Nonnulli dicunt, illud esse *Iuris*, quod à *Lege* & *Iure* sit *introducendum*; *Facti*, quod ab homine & natura.

CCLXXIV.

Alii mentem convertunt ad differentiam animi & corporis, existimantes ea esse *Iuris*, quæ animo; *Facti*, quæ corpore explicari soleant.

CCLXXV.

Sunt qui causam elicere conantur ex materiâ & formâ actus, ut si hic in suâ formâ consideretur, sit *Iuris*; si in materiâ, sit *Facti*.

CCLXXVI.

Exstitisse quoq; nonneminem scio, qui considerarit, an aliquid ad prædicamentum *Iuris* referretur, an ad prædicamentum *Facti*.

I 2

Quin

AE

CCLXXVII.

Quin & alius fuit, qui putavit, *ea Iuris esse, quæ nominibus; ea verò Facti, quæ verbis efferuntur.*

CCLXXVIII.

Omnes istas opiniones refellerem, nisi vererer, ne in volumen Disputatio exresceret. Quod tamen me facturum polliceor, si quis ex illis, qui conclusiones meas oppugnaverit, retinendas eas censuerit.

CCLXXIX.

Palmam hac in re præ reliquis omnibus deferendam, reor *Huberto Gifanio*, Academiae huius olim Antecessori, qui lumine mentis acutissimo perspexit, *Iuris dici alia à Iure, quod in se contineant; alia Facti, quæ nullum Ius contineant.*

Solent enim hæc duo, *Ius & Factum*, inter se opponi, ut supra Thef. §. & 21.

CCLXXX.

Quam causam esse verissimam nemo negaverit, qui ea, de quibus hæc actum, fidelius & penitius rimatus fuerit. Ecce enim! *USUCAPIO* Iuris dicitur. Quare? quia *Ius &* quiddam civile in se continet, puta *dominium*, quod à *possessione, quæ est Facti*, distinguitur.

l. bonæfidei, 48. §. 1. ff. de acquir. rer. dom. l. si prædium, 16. C. de præd. & al. reb. min.

CCLXXXI.

Sic stipulatio *HABERE LICERE* dicitur esse Iuris, quia *Habere* propriè *Ius domini* denotat, nec pertinet ad *nudam detentionem*.

l. stipulatio ista, 38. §. hi qui, ff. de V. O. l. possessio, 49. §. 1. ff. de adq. velam. poss.

Illa

CCLXXXII.

135
Illa item verba: ARBITRATU LUCII TITII FIERI: Ius significant, & in servum non cadunt, quia eiusmodi *Iuris statuendi decernendiq; ille sit incapax.*

l. illa verba, 68. ff. de v. S. l. quod attinet, 2. ff. de R. I.

CCLXXXIII.

Nec quenquam moveat, quod supra dixi, hæc idem valere, ESSE IURIS, & IUS CONTINERE. Nam hoc in loco paulo utor aliter.

Subtilissimè enim hîc ea sunt distinguenda, ut causa eruatur, *cur aliquid sit Iuris, nempe quia Ius in eo lateat.*

CCLXXXIV.

Hac de causâ sive notâ eorum, quæ sunt & dicuntur *Iuris*. Pergam ad ea, quæ perhibentur *Facti*, inter quæ primo loco recensui OPERAS. Hæ nihil Iuris continent, sed in Facto mero consistunt, neq; in rerum naturâ sunt, antequam præstentur.

l. I. ff. de oper. servor.

CCLXXXV.

ANNUUM LEGATUM est Facti. Quæ causâ? ea petenda *extempore*, quod est *Facti*, & nomen omnis Iuris *expres.* Itaq; in illo tot sunt legata, quot anni, eiusq; dies non semel cedit ut aliorum legatorum, sed sæpe, h. e. quotannis.

arg. l. obligationum, 44. §. i. v. placet, ff. de O. & A.

CCLXXXVI.

FIDES sive ea bona sit, sive mala, est Facti, quemadmodum & ANIMUS. *Quid enim in his nominibus, quæ merè naturalia, Iuris contineri dixeris? nullum in his dominium, nulla obligatio.*

I 3

l. bonæ

l. bonæ fidei, 48. §. 1. ff. de acquir. rer. dom.

CCLXXXVII.

PROBATIO *traditæ possessionis* in Facto consistit, quia ad eam sufficiat corporalis & nuda detentatio, quæ à Iure tamen procul spernitur.

Paul. 5. senten. t. 11. §. 2. l. 1. §. furiosus, v. Ofilius, ff. de adq. vel am. poss.

CCLXXXVIII.

IN PACTIS NUDIS Factum versari ex Paulo didicimus. Nihil enim illis inest, nisi sola conventio, ex qua non sine auxilio Prætoris servantur; Ita tamen, ut semper intra Facti cancellos relinquuntur, nec ex Iure momentum aliquod habeant.

l. si unus, 27. §. pactus, ff. de pact.

CCLXXXIX.

ADITIO hereditatis Facti est & merè naturalis, cum solâ animi destinatione sive nudâ voluntate suscipienda hereditatis, fieri quis heres possit, quæ animi destinatio, quæ voluntas remota est ab omni Iure.

l. si avia, 6. C. de Iure delib. l. debitor, 49. in pr. ff. ad Sc. Trebell.

CCXC.

Deveniendum nunc ad Mixta, illa nempe, quæ partim Iuris, partim Facti, uti sunt MANUMISSIO & EMANCIPATIO. *Causa, cur Iuris sit manumissio, deducenda est ex libertate.* a) *Cur emancipatio, ex patriâ potestate, quam tollit.* b) *Cur utraq; sit Facti, ex actu.* c)

a) Maximè verò ea, quæ Iuris *Quiritium* dicitur & tantum in cives Romanos cadit. b) §. Ius enim, Instit. de pat. pot. c) qui separandus à Iure, quod per *dationem libertatis* & per exitum de patriâ potestate adipiscimur.

AGNA-

AGNATIO, hoc est, *cognatio, quæ Iure naturali & civili consistit, & justis nuptiis contractis copulatur*, est Iuris & Facti. *Iuris*, ea de causâ, quod deminutione capitis perimatur. *a) Facti*, ob Ius sanguinis, quod nullo Iure civili dirimi potest. *b)*

a) §. sed agnationis, Instit. de legit. agn. tut. b) l. Iura sanguinis, 8. ff. de R. I.

CCXCII.

INSTITUTIO heredis, SUBSTITUTIO, totum item TESTAMENTUM est Iuris, nam continetur in eo *hereditas & dominium*, quod ad nos pervenit: *a) est & Facti, consideratione voluntatis eius*, qui heredes sive primis sive secundis tabulis instituit, quæ voluntas intra Facti terminos coërcetur. *b)*

a) §. singulorum, Instit. de usu & hab. b) arg. l. 3. C. de heredib, instit. l. si pater, 12. §. 1. ff. de pact. dot.

CCXCIII.

Sic LEGATUM & DONATIO sunt Iuris & Facti. *Iuris, quia transferatur dominium & per hanc, a) & per illud. b) Facti, quia & hæc & illud ex liberalitate est naturalis, & in mero Facto consistit. c)*

a) l. in omnibus, 55. ff. de O. & A. b) l. legatum ita, 80. ff. de Legat. 2. c) l. sed & si lege, 25. §. consuluit, ff. de hered. petit.

CCXCIV.

SERVITUDES reales Facti esse apprimè constat ex eo, *quod meri usus terminis includantur: a) Iuris tamen dici potest servitus, contemplatione actionis confessoria, in quâ de Iure quæritur.*

a) l. via

DE
a) l. viæ, 17. ff. de servit. b) l. 2. §. fin. ff. si servit.
vindic.

CCXCV.

USUSFRUCTUS dicitur in Iure consistere. Quid ni?
Cum in multis casibus appelletur pars domini, quod planè Iuris. a) Idem tamen & in Facto consistit, ratione perceptio-
nis fructuum, quæ perceptio omnis Iuris expers. b)

a) §. incorporale, Instit. de reb. corp. & incorp. b)
l. un. ff. Quando dies usufr. leg.

CCXCVI.

USUM esse Facti exinde patet, quod prorsus in mo-
mentis consistat, & ita sit individuum, ut pars eius legari non
possit. Quem tamen quid Iuris continere certum est, quia
perimatur capitis diminutione, quæ Iuris, qua in re differt,
ab Habitatione.

Vid. suprâ Thef. 222.

CCXCVII.

CONDITIO reddendarum rationum & Iuris est & Facti.
Iuris si respicias ad dationem, ex qua existit; Facti, si ad tra-
ditionem voluminum, quæ in solo actu versatur.

l. si statulibera, 6. §. fin. ff. de stat. l. cum servus, 82. ff.
de condit. & demonstr.

CCXCVIII.

CONTRACTUS, ut stipulatio, emptio, locatio, sunt Iu-
ris, intuitu obligationis, quam in se continent, quæ Iuris.
a) intuitu actus, quo celebrantur, sunt Facti. b) Propterea
si ex solo isto tractatu ac Facti celebratione aestimentur, non con-
sideratâ obligatione, quam pariunt, possunt dici tantum esse Fa-
cti, veluti ita quoq; Facti dicuntur. Quia verò nullus contra-
ctus est absq; obligatione, dicuntur quoq; Iuris.

a) l. si

a) l. si unus, 27. §. pactus, ff. de pact. b) l. consilio, 7.
§. quaesitum, ff. de curat. fur.

37

CCXCIX.

SOLUTIO est Iuris, quando refertur ad substantiam
ipsius obligationis, quam tollit: a) Facti, quando refertur
ad numerationem ipsam sive operationem, quæ fit naturaliter. b)

a) l. solutionis verbum, § 4. ff. de solut. b) l. solutam,
49. ff. eod.

CCC.

POSSESSIO est Iuris & Facti. Iuris, ratione effectus &
virtutis ei attributa, quæ est, ut pariat & conservet domi-
nium: Facti, ratione apprehensionis & actus ipsius corpora-
liter insistendi.

Vid. supra Thes. 235. & seq.

CCCI.

Tandem exponendum erit de PROPRIETATE Iu-
RIS & FACTI, & EFFECTIBUS inde resultantibus, ex
quibus non solum Iuris & Facti NATURA magis magisque
intelligetur, sed insignis insuper huius argumenti utilitas,
quæ Horatio.

Iusti prope mater & equi.

CCCII.

Proprietas maximè in hoc versatur, quod ea, quæ Iu-
ris, sint civilia; quæ Facti, naturalia.

arg. l. si unus, §. pactus, ff. de pact.

CCCIII.

Exindè pulcerrimi atq; utilissimi proveniunt effectus,
quorum summus hic mihi esse videtur, Quod ea, quæ Iuris
sunt, per acquisitionem transeant ad patrem, ad Dominum, ad
K here-

75 heredem: a) Ea verò que Facti, non transeant, sed in ipsa primi acquirētis personâ hæreant, & cum ea perimantur. b)

a) pr. Instit. per quas person. nob. oblig. acquir. pr. & §. 1. Inst. per quas person. cuiq; adq. l. 1. ff. si à parente quis manumiss. sit. b) l. si ususfr. 14. §. si ita. ff. Quando dies legat. ced. l. qui hered. 44. ff. de condit. & demost. l. 1. §. Scævola ait, ff. si is, qui testam l. quod dicitur, 130. ff. de V. O. l. si statulibera, 6. §. ult. ff. de stat. lib.

CCCIV.

Exempli causâ; Si stipuler: *Mibi aut Titio dabis* certum est, valere stipulationem, de me quidem, quod unusquisq; sibi rectè stipuletur.

l. stipulatio ista, 38. §. alteri, ff. de V. O.

CCCV.

Quin & si adjectio Titij esset inutilis, ea tamen potius pro supervacuâ habenda esset, quam ut irritam redderet utilem mihi factam stipulationem.

arg. l. 1. §. sed & si mihi, ff. d. t.

CCVI.

Ea verò inutilis non est. Neq; enim alteri Facta videri possit, cum non obligationem ita stipulemur Titio, sed tantum solutionem in eum conferamus.

§. si quis alii, v. planè, Instit. de inutilib. stip. l. cum quis, 55. ff. de V. O.

CCCVII.

Ius igitur alii stipulari non Possumus, Factum possu-
mus; solutio autem consistit in Facto.

l. consilio, 7. §. quæsitum, ff. de curat. fur.

Probè

Probè tamen observandum, *ex hac stipulatione soli Titio, non etiam successorib. eius rectè solvi.*

D. l. cum quis, § 5, ff. de V. O. l. si stipulatus sim, § 1, ff. de solut.

CCCIX.

Solutio enim (ut dixi!) est Facti, & proinde personalis, atq; ideò non transit ad alium, neq; ad heredem, neq; patrem &c.

§. Sed cum factum, Instit. de stip. serv. l. qui heredi, 44. ff. de condit. & demonst. l. privilegia, 196. ff. de R. I.

CCCX.

Atq; huc non ineptè quis retulerit regulam Q. Mutij, qua docemur: *Nihil aliud in heredem posse transfundi, quam id quod hereditatis sit: Illa verò, quæ meri Facti sunt, hereditatis esse ineptè dicuntur.*

l. 1. §. Scævola, ff. si quis testam. lib.

CCCXI.

Ita si servus stipuletur, ut *sibi ire, agere liceat*, ipse tantum prohiberi non debet, non etiam Dominus.

§. Sed cum factum, Instit. de stip. serv.

CCCXII.

Hæret enim Factum illud *in personâ stipulantis*, h. e. servi, qui & ipse naturalium, sive eorum, quæ sunt Facti, est capax.

l. quod attinet, § 2. ff. de R. I.

CCCXIII.

Nèquaquam tamen *de omni Facto illud intelligendum, sed de illo,*

de illo, quod nullo iure est imbutum; nam si quid Iuris continet, servus stipulando nihil agit.

l. stipulatio ista, 38. §. hi qui, ff. de V. O.

CCCXIV.

Pari modo, qui servo heredi instituto dare iussus est, ipsi servo, non Domino dare debet.

l. qui heredi, 44. ff. de condic. & dem. *ubi luculentam IC. Paulus addit rationem, qua vix ulla in hoc argumento celebrior.*

CCCXV.

Cæterum ab hoc primo effectu non abhorreere videntur diversæ leges, quæ versantur circa acquisitionem & amissionem possessionis & dominii. Hoc animo solo amitti non potest; illa potest. Contra hoc animo solo potest acquiri; illa non.

l. si quis vi, 17. §. differentia, l. quod meo, seq. §. furioso, ff. de acquir. vel am. poss.

CCCXVI.

Quod discrimen in hereditate eximiè cernitur. Hac enim aditâ, statim dominium in heredem, etiam absq; ullâ corporum apprehensione transit;

l. si ager, 50. §. sed heres, ff. de R. V. l. 1. §. & generaliter, ff. si quis testam. lib. 1. Facta, 63. in pr. ff. ad Sc. Trebell.

CCCXVII.

Possessio verò non aliter, quam si res hereditaria naturaliter apprehensa fuerint.

l. cum heredes, 23. l. qui universas, 30. §. quod per colonum, ff. de acquir. vel am. poss. l. ult. C. de Edict. D. Hadr. toll.

Quod

Quod & de re legatâ receptum est, ut nempe dominium rei legatæ ipso Iure post aditionem & agnitionem transeat ad legatarium; a) possessio verò non transeat sine naturali comprehensione. b)

a) l. à Titio, 64. ff. de furt. l. legatum, 80. ff. de legat. 2. Vid. suprâ Thef. 141. b) l. 1. §. quod ait Prator voluntate eius, 11. ff. quod legator.

CCCXIX.

Enimverò dominium in Iure consistit: *Omnia autem Iura in heredum personâ continuari censentur*, cum & hereditas ipsa sit Iuris successio, non corporum.

l. omnis hereditas, 138. l. omnia ferè Iura, 193. ff. de R. I. l. hereditas, 50. ff. de hered. pet.

CCCXX.

At possessio est Facti & animi, neq; Iura permittunt, ut in hereditatem cadat.

D. l. cum heredes, 23. ff. de adq. vel am. poss. l. 1. §. Scævola, ff. si quis test. lib.

CCCXXI.

Nec est, ut quenquam perturbet, quod apud Paulum *defuncti possessio dicitur ad heredem quasi juncta descendere*.

l. cum miles, 30. ff. ex quib. caus. maior. 25. an.

CCCXXII.

Probè enim & rationabiliter egregius quidam nostri ævi IC. docet, scripsisse ibi Tribonianum *possessionem pro usucapione*, eumq; respexisse ad constitutionem Iustiniani.

l. un. C. de transform. usucap.

CCCXXIII.

Possessionis ergo nomine non actus ipse possidendi significatur, qui in omni Usucapione requiritur, a) id est, possessio illa, quæ est Facti: Sed *possessio longi temporis*. b)

a) l. sine possessione, 25. ff. de usucap. b) h. e. *Ius ipsum decennalis aut vicennalis possessionis, quod nomen saltem hodie non minus Iuris nomen est, quam fuit olim semper quæ erit Usucapionis, quæ hodie in longi temporis possessionem à Iustiniano transformata fuit.*

CCCXXIV.

Præterea novum non est, ut eorum, quorum alterum sine altero esse non potest, alterius nomen adsumat. V. g. *servitutes*, quia sine prædiis esse non possunt, etiam *prædia nominantur*.

l. quid aliud, 86. ff. de v. S.

CCCXXV.

Sic quia imperium mixtum sine Iurisdictione, contraque Iurisdictione sine imperio mixto esse non potest: altera appellatio nonnunquam alterius vice fungitur: & hoc sensu bonor. possessio, iudicis dandi licentia, decreta Magistratum, quæ ex Iurisdictione proficiunt, interdum imperio vindicantur.

l. i. l. 3. ff. de Iurisd. l. cum Prator, 12. §. 1. ff. de jud.
l. quod iussit, 14. ff. de re jud.

CCCXXVI.

Sic etiam Usucapio, quia sine possessione non procedit, possessionis nomine indigetatur. a) Quo sensu Papinianus ait, *possessionem*, h. e. usucapionem, sine possessione non consistere. b)

a) D. l. cum miles, 30. ff. ex quib. caus. maior. l. qui pignoris, 36. ff. de adq. vel am. poss. b) l. denique, 19. ff. ex quib. caus. maior.

Usuca-

Usucapio igitur, quoniam Iuris est, etiam citra corporis apprehensionem in heredis personâ continuatur, sive ante aditam hereditatem, sive postea: a) Possessio, quia Facti, non aequè. b)

a) l. nunquam, 31. §. vacuum, l. capram, 40. l. iusto, 44. §. nondum, ff. de usucap. l. qui, cum pro herede, 6. §. ult. ff. pro empt. b) l. cum heredes, 23. ff. de acquir. vel am. poss.

CCCXXVIII.

Excipiunt nonnulli suos heredes, & ab extraneis in hac Quæstione separant. Illi verò audiendi non sunt. Etenim in suis heredibus admissa quidem est continuatio Domini: a) possessionis non est. b)

a) §. sui autem, Instit. de heredit. quæ ab intest. def. l. 3. C. de Iure delib. l. in suis, 11. ff. de lib. & posth. b) Neq; enim valet conclusio à dominio ad possessionem. Fingitur filius esse Dominus vivo patre, Ergo & possessor. Non rectè! Dominium enim est Iuris: possessio Facti. Fictio autem in his, quæ sunt Iuris, locum habet, non in iis, quæ sunt Facti. l. si is qui pro emptore, 15. ff. de usucap. vid. suprâ Thes. 182.

CCCXXIX.

Alij effectus hinc & inde ex his ipsis conclusionibus peti possunt, quo lectorem remitto.

— Si quis tamen has quoq; si quis
Captus amore leget.

F I N I S.

07

COROLLARIA.

I.

Doctissimi quidam Interpp. existimaverunt in l. 2. C. de luit. pign. deesse negationem, & pro, *durare*, legendum esse, *non durare*, quam sententiam prolixè quoq; tuetur *Donellus*. Sed magis adsentiendum *Accursio*, aliisq; Interpp. tum veteribus, tum novis, & inter eos Doctori nostro Dn. *Scipioni Gentili*, qui vulgatam scripturam retinent.

II.

Barnab. Brissonius lib. VI. de form. & sol. pop. Rom. verbis, *Stipulationem Utifrui licere, & stipulationem usufructus eandem esse existimat*. Non rectè.

III.

Si duobus fundus in Emphyteusin diversis temporibus sit concessus, eum putant viri quidam docti præferri debere, cui priori ius est concessum. Ego verò puto eum præferendum esse, qui prior in possessionem est inductus, per illa, quæ tradit Doctor noster, Dn. *Cunr. Rittershusius* in Partitionib. Feudalib. p. I. c. 9. q. 14.

IV.

L. *Barbarius Philippus*, 3. ff. de off. Præt. valdè torfit ingenia Vet. & Recent. Interpp. Quid verò difficultatis superfit, si dicetur, *Barbarium istum Prætorem quidem non fuisse, Præturam tamen gessisse, & eius acta rata habenda?*

V.

Cujacius in l. in illa stipulatione, 8. ff. de V. O. vult, pro his

his verbis: *Et licet ad conditionem*: legendum esse, *Et licet ante diem conditio*, cui & *Balduin.* in lib. de condicionib. adfentitur. Sed hæc emendatio non toleranda.

41

VI.

Idem tamen meritò reprehendit *Rogarium* vet. Interp. qui in l. si fundū, 3. ff. de servit. leg. ista verba: *Si postea Titius omisisset*, sic interpretatur, *post mortem testatoris, ante aditam hereditatem.*

VII.

In causis criminalib. quibus contra absentes agi & judicari potest, *non admittendum Procuratorem sive ad accusandum, sive ad defendendum*, Iure meritoq; contendunt duo pragmatici insignes, *Iul. Clarus* lib. 5. sent. & *Ferdin. Vafq.* in lib. Quæst. illust.

VIII.

Objicere *ἀνισορροσίαν* *Duareno* possumus, dum scribit, §. Sed cum Factum, Instit. de stipul. servor. abrogatum esse per l. veteris, 13. C. de contr. vel com. stip.

IX.

Fuit ingens olim dissensio inter graviss. viros, *an partus ancillæ in fructu haberetur*. Tandem illa opinio fuit approbata, quod non sit, quam itidem probat, & contra aliorum objecta tuetur *Ioh. Coras.* lib. 5. Miscell. c. 8.

X.

Distinctionem bonorum uxoris in *dotalia, parapherna & recepticia*, præter cæteros etiam probat *Mynsing.* cent. 3. observ. 83. Quæ tamen perabsurda.

XI.

Confusè admodum de statu eiusq; deminutione *Calistratus*

GA

L

lustratus

H *lustratus* agere videtur in l. cognitionum, §. §. consumitur, ff. de extraord. cogn. Minimè tamen opus erat, ut *lac. Revard.* lib. 3. var. c. 5. d. §. emendaret.

XII.

Eguin. Baro sequutus *Br.* l. mandato generali, 60. ff. de procurat. accipit non de generali mandato omnium bonorum, sed actionum sive litium. Quam interpretationem si amplectemur, nulla necessitas nos adiget, ut text. corrigamus.

XIII.

Ant. Goveanus lib. 2. var. c. 4. putat verbum *Filiafamilias* in l. 4. C. solut. matrim. inducendum esse. Ecquid opus? Quasi verò non species Facti de filiafam. Imp. poterit esse proposita!

XIV.

Pugnant ex diametro l. per servum, 14. §. usufr. 1. ff. de usu & hab. & l. huic stipulationi, §. §. 1. & 2. ff. usufruct. quemadm. cav. Quas LL. non probè conciliat *A. Alciat.* lib. 2. Parerg. c. 3.

XV.

Glossographi distinguunt inter mutum naturâ & casu. Hunc donare posse aiunt: Illum non. Quorum sententiam rectè reprehendit *Fr. Conan.* l. 5. com. c. 11.

AD

AD NOBILISSIMUM ET VIR-
TUTE AC DOCTRINA POLITIS-
SIMUM DN. RESPONDENTEM.

C*Vi juvenum, pulcris animi mens ignibus ardens
Edita virtutum gestit conscendere templa,
Conspicuoque inter claros effulgere honore;
Hunc non exercet nocturnis Murcia sacris,
Turpibus illecebris victum: non uda Lyæo
Tempora percussus marcet: verum aurea a venter,
Noctes atque dies, sapientum scripta revolvens,
Florilegas imitatur apes, succoque madescit
Hinc magis atque magis doctrine, donec odorum
Largifluo nectar Sophia de pectore fundat.
Fallor? an hæc vita, magnâ cum laude bonorum,
Dulcis imago tua est, WOLFGANGE ERRICE, parente,
O, sate thesauro laudum, dignissima proles?
Nobilium decus ille virum; flos ipse juventæ es
Purpureæ, meliore cui stant corda metallo.
Indolis undè tua maturius emicat ardor:
Ætatem antevenis doctrina ac moribus. O, quas
Spes alit hæc Patriæ juvenili in corpore virtus!
Non te flamma gula, madidique ignavia somni
Subjecit pedibus, captivâ aut sorte triumphæ:
Non Veneri Bacchoque litas; sed casta Minervæ
Sacra colens, facis Eunomiæ, magnumque severus
Æmilium palles, LEGALI afflate CATONE.
Majori nec fratre minor, cedensve minori,
Nunc iterum in sacram Themidos descendis arenam.
Scilicet hæc primùm tanto laus orta parente,*

Au-

54

Aucta dehinc magnis SITZMANNI, gloria, curis:
SITZMANNI, eximius cuius candorque fidesque
Eximio incensos multos sibi vinxit amore
Haectenus, & numeros omnes implevit Honesti,
Ut ridere queat vana mendacia lingua.
Perge, decus juvenum, hos campos decurrere laudis,
Perge, & honora PATRIS vestigia strenuus urge
Sic dignus te comet honos, pulcrâque nitentem
Luce coronabis Patriam prae fulgidus: inter
Astrorum veluti populum, stellasque minutas,
Exseruit plenos cum Lucifer oris honores.

Michael Virdungus Professor pub.
Altorphl L. M. Q. f.

Altdorf, Diss., 1599-1633

ULB Halle

3

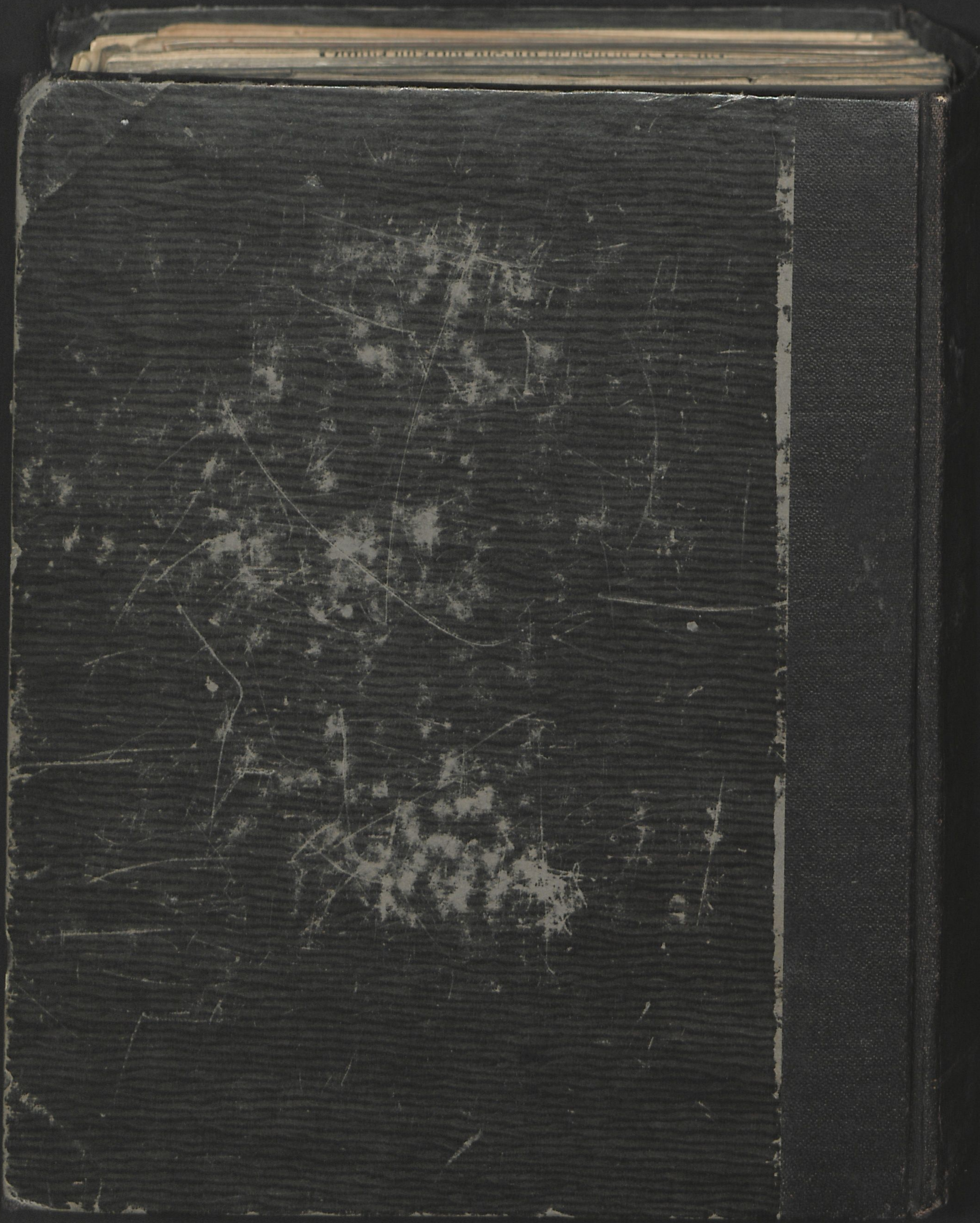
005 607 582

TA → OL

WMA

Disputatio ⁵
DE JURE ET
FACTO,

Quam ¹⁶¹¹
AUSPICE
D. O. M. ¹

EX APPROBATIONE AM-
PLISS. JURISCONSULTORUM
ordinis

IN CELEBRI NORIMBER-
gensium Academia ad D. 19. No-
vembris

PUBLICÆ DISQUISITIONI
in auditorio Welsleriano instituen-
dæ, offert.

Wolff Erich von Brandenstein ꝛ.

NORIBERGÆ,

Typis Abrahami Wagenmanni.

MDCXI.

